

PRODUKTANSVAR I ENGLAND, USA OG DANMARK

**En komparativ analyse af udvalgte fokusområder
med tilhørende diskussion af juridisk oversættelsesstrategi
samt terminologisk gennemgang**

Speciale: Cand.ling.merc. - tolk og translatør (engelsk)

Udarbejdet af: Ingrid Møller Nielsen

Vejleder: Dorrit Faber

24. august 2010

Copenhagen Business School

Antal normalsider: 79 / Antal typeenheder: 142.368

PRODUCT LIABILITY IN ENGLAND, THE UNITED STATES, AND DENMARK

- a comparative analysis of selected focus areas, a discussion of legal translation strategies, and a terminological study

ABSTRACT

Successful legal translation requires not only factual knowledge of the particular legal areas of the source and target texts, but also knowledge of legal translation theory in general in order to be able to choose the translation strategies that are best suited for the communicative purpose. The purpose of this thesis is threefold: First, it sets out to examine the differences and similarities of selected focus areas of the product liability rules in England, the United States, and Denmark in order to provide factual knowledge of the product liability area. The focus areas selected are causation, defences, and certain procedural rules with special emphasis on group action which was recently adopted in Danish law. Second, it sets out to examine various translation strategies proposed by theorists within the field of legal translation. In this connection, both general issues, such as the system specificity of legal language, and the options available to translators when faced with problems of equivalence are discussed. Third, a few terms undergo a terminological study, the purpose of which is to exemplify the use of the factual knowledge gained from the comparative analysis and the textual knowledge gained from the legal translation theory discussion. To this end, I have selected four Danish terms from the focus areas, which I compare with their nearest English and American equivalents, respectively. I suggest reasons for any equivalence problems and proposals of how to overcome such problems.

I expected the results of the comparative analysis to show that the product liability rules of the United States would differ more from the Danish rules than the English rules. My key findings suggested that this was indeed so. Based on the focus areas studied I found that the differences in the American rules were especially pronounced within the procedural area due to factors such as contingency fee arrangements, punitive damages, jury participation, and the so-called American Rule according to which the losing party does not pay the successful party's legal costs. As for group action, however, I found that the Danish rules had more in common with the American rules than the English rules, in that the English rules resemble the joinder of parties system more than group action as such.

The study of legal translation theory suggested that unrelatedness of legal systems poses more difficulty to the translator than unrelatedness of languages due to the system specificity of legal language. The terminological challenges of such unrelatedness may be addressed by first choosing a target or source oriented strategy (or both) depending on the legal function of the translation and, second, by solving any problems of equivalence by using strategies such as borrowings, neologisms, and lexical expansion.

In the terminological study I expected to find that different terminology would sometimes be required towards an English and an American target group, respectively, when translating Danish terms selected from the focus areas. This proved correct in that diverging American rules required an overall strategy of lexical expansion in order to overcome equivalence problems.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1.	INDLEDNING	7
1.1	Formål.....	7
1.2	Problemformulering	8
1.3	Afgrænsning	9
1.4	Teori og metode	10
1.4.1	Første del: Den komparative analyse	10
1.4.1.1	Anvendt litteratur til den komparative analyse.....	11
1.4.2	Anden del: juridisk oversættelsesteori	11
1.4.2.1	Anvendt litteratur til juridisk oversættelsesteori.....	11
1.4.3	Tredje del: Terminologisk undersøgelse	12
1.5	Anvendte forkortelser og terminologi på originalsproget.....	12
1.6	Målgruppe	12
1.7	Specialets struktur	12
2.	DEN KOMPARATIVE ANALYSE	14
2.1	Generel introduktion til reglerne om produktansvar.....	14
2.1.1	EU-direktivet	14
2.1.2	England	15
2.1.2.1	The Consumer Protection Act 1987 (CPA)	15
2.1.2.2	De erstatningsretlige regler uden for kontrakt	15
2.1.2.3	De køberetlige regler.....	16
2.1.3	USA	16
2.1.3.1	Uagtighedsprincippet i de erstatningsretlige regler (<i>negligence</i>).....	17
2.1.3.2	Garantiansvar under de køberetlige regler (<i>breach of warranty</i>).....	17
2.1.3.3	Objektivt produktansvar	18
2.1.4	Danmark	18
2.1.4.1	Produktansvarsloven (PAL)	18
2.1.4.2	De i retspraksis udviklede produktansvarsregler	18
2.2	Årsagsforbindelse og adækvans	20
2.2.1	England	20
2.2.1.1	Årsagsforbindelse	20
2.2.1.2	Adækvans	21
2.2.1.2.1	Påregnelighed	21
2.2.1.2.2	Manglende forøgelse af risiko	21
2.2.2	USA	22
2.2.2.1	Årsagsforbindelse	22
2.2.2.2	Adækvans	22
2.2.2.2.1	Påregnelighed	22
2.2.2.2.2	Manglende forøgelse af risiko	23
2.2.2.2.3	Umiddelbar tilknytning i sted og tid (<i>proximity in space and time</i>)	23
2.2.3	Danmark	23
2.2.3.1	Årsagsforbindelse	23
2.2.3.2	Adækvans	24
2.2.3.2.1	Påregnelighed	24
2.2.3.2.2	Manglende forøgelse af risiko	24

2.2.4	Delkonklusion: årsagsforbindelse og adækvans.....	24
2.3	Ansvarsfrihedsgrunde	26
2.3.1	Udviklingsskader	26
2.3.1.1	England.....	26
2.3.1.2	USA	28
2.3.1.3	Danmark	29
2.3.2	Egen skyld	29
2.3.2.1	England.....	29
2.3.2.2	USA	30
2.3.2.3	Danmark	30
2.3.3	Delkonklusion: ansvarsfrihedsgrunde.....	31
2.4	Processuelle forhold.....	32
2.4.1	Omkostninger ved sagens førelse.....	32
2.4.1.1	England.....	32
2.4.1.2	USA	32
2.4.1.3	Danmark	33
2.4.2	Nævninge	33
2.4.2.1	England.....	33
2.4.2.2	USA	33
2.4.2.3	Danmark	34
2.4.3	Punitive damages	34
2.4.3.1	England.....	34
2.4.3.2	USA	34
2.4.3.3	Danmark	35
2.4.4	Gruppesøgsmål	35
2.4.4.1	England.....	36
2.4.4.2	USA	36
2.4.4.3	Danmark	38
2.4.5	Delkonklusion: processuelle forhold.....	39
3.	JURIDISK OVERSÆTTELSESTEORI	41
3.1	Generelle betragtninger.....	41
3.1.1	Retssystemer.....	41
3.1.2	Retsfamilier.....	41
3.1.2.1	Common law	42
3.1.2.2	Amerikansk afvigelse fra det engelske retssystem	43
3.2	Oversættelsesstrategi	44
3.2.1	Oversættelse på tekstniveau	44
3.2.1.1	Tekstens funktion	44
3.2.1.2	Kildesprogs- og målsprogsorientering, herunder skoposteorien	45
3.2.1.3	Kommunikationssituationen	46
3.2.1.4	Grad af beslægtethed	46
3.2.2	Oversættelse på begrebsniveau	48
3.2.2.1	Ækvivalens.....	48
3.2.2.1.1	Funktionel ækvivalens	49
3.2.2.1.2	Juridisk ækvivalens.....	49
	3.2.2.1.3 Definition på ækvivalens	49

3.2.2.2	Strategier til afhjælpning af manglende ækvivalens	50
3.2.2.2.1	Direkte lån	50
3.2.2.2.2	Parafrasering	50
3.2.2.2.3	Lexical expansion	51
3.2.2.2.4	Neologismere	51
3.2.2.2.4.1	Dannelse af neologismere fra latin	52
3.3	Opsummering på diskussionen af juridisk oversættelsesteori.....	53
4.	TERMINOLOGISK UNDERSØGELSE	54
4.1	Indledning	54
4.2	Adækvans	56
4.3	Udviklingsskader.....	59
4.4	Egen skyld.....	62
4.5	Gruppesøgsmål.....	65
5.	KONKLUSION	68
6.	BIBLIOGRAFI	70

Bilag 1: Uddrag fra oversættelsesstrategi fremsat af Alenka Kocbek 75

PRODUKTANSVAR I ENGLAND, USA OG DANMARK

- en komparativ analyse af udvalgte fokusområder med tilhørende diskussion af juridisk oversættelsesstrategi samt terminologisk gennemgang

1. INDLEDNING

Produktansvar vedrører "*reglerne om en producents eller en mellemhandlers ansvar for skader under omsætningen eller forbruget (produktkader) som følge af farlige egenskaber (defekt) ved leverede varer*".¹ Det vil formentlig ikke være overraskende for mange, at reglerne om produktansvar ikke er ens i Danmark og USA. Kunne man måske forestille sig, at man i Danmark ville få flere millioner kroner i erstatning for at have skoldet sig på et bæger kaffe som den ældre kvinde i USA, der fik 2,7 mio. dollar i erstatning fra McDonald's?² Men hvordan er det nu med England?³ Eftersom England og USA tilhører den samme retsfamilie, common law⁴, kan man da forvente, at de engelske regler på området snarere nærmer sig de amerikanske regler end de danske, eller har EU-harmoniseringen medført, at de engelske og de danske regler har tilnærmet sig hinanden, og at de engelske regler derfor har mere til fælles med de danske end de amerikanske? Og hvilken betydning har dette for terminologien?

Det er spørgsmål som disse, der har været incitamentet bag mit valg af speciale-emne, hvis formål uddybes nærmere her:

1.1 Formål

Der er bred enighed blandt oversættelsesteoretikere inden for juridisk sprog om vigtigheden af helt generelt at kende til de forskellige landes retssystemer samt mere specifikt at have kendskab til det retsområde, en oversættelse omhandler.⁵ Andre går endnu videre og påpeger nødvendigheden af decidederede komparative analyser.⁶

Inden for det produktansvarsretlige område har jeg konstateret, at der mangler en sådan komparativ analyse i et sprogligt perspektiv af reglerne i både England, USA og Danmark. Tidligere specialer på området har ikke inddraget både England

---

¹ von Eyben, 2008: 308

² Liebeck v. McDonald's Restaurants. No. CV-93-02419m 1995

³ Engelsk ret vil igennem hele specialet vedrøre retsreglerne i England og Wales

⁴ Retssystemer, der har udviklet sig på grundlag af engelsk ret og som navnlig er karakteriseret ved, at retsudviklingen først og fremmest er sket gennem retspraksis og i mindre grad ved lovgivning (von Eyben, 2008: 88). Se i øvrigt mere herom pkt. 3.1.2.1

⁵ Se fx Cao, 2007: 37; Kocbek, 2008: 69

⁶ Se fx Francesconi, Peruginelli & Ragusa, 2008: 3; Galdia, 2003: 4; Goddard, 2009: 169-170; de Groot & van Laer, 2008: 8. afsnit; Mattila, 2006: 20

og USA, men har enten foretaget en sammenligning mellem USA og Danmark eller England og Danmark, og disse specialer er desuden alle af ældre dato.⁷ I en typisk erhvervssituation, fx i en advokatvirksomhed, vil en oversætter hyppigt komme ud for at skulle orientere interesseparte i både England og USA om en sag, der føres i Danmark. I sådanne situationer er det hensigtsmæssigt med en faktuel viden om området, der kan klæde oversætteren på til at skelne mellem den terminologi, der skal anvendes over for hhv. en engelsk og en amerikansk målgruppe. Det er derfor hensigten med dette speciale at bidrage med en sådan faktuel viden, hvor både England, USA og Danmark inddrages.

En vellykket juridisk oversættelse kan man delvist opnå ved en faktuel viden om emnet, men en tekstuel viden om juridisk sprogs funktion og særlige karakteristika samt et kendskab til forskellige juridiske oversættelsesstrategier er også en vigtig del af juridisk oversættelse. Nogle teoretikere indtager en holdning, der nærmer sig religiøs ærefrygt for indholdet af juridiske tekster og opfordrer til en streng kildesprogsorienteret strategi. Weisflog siger fx om forskellige typer lovtekster: "... it is desirable, if not imperative, to have the greatest possible degree of formal correspondence [...] a reproduction which is as closely as possible in concordance with the source text"⁸. Andre⁹ mener, at man derved kan risikere at levere en tekst, der ganske vist indeholder engelske ord, men ikke ret meget mening for modtageren. De opfordrer i stedet til, at man holder sig målgruppen for øje og leverer to forskellige oversættelser af samme kildeTekst til to forskellige målgrupper. Der foregår en livlig debat om disse emner, og det er mit formål med anden del af denne undersøgelse dels at anføre nogle generelle betragtninger om juridisk sprog, dels at diskutere de oversættelsesstrategiske overvejelser, der gøres i litteraturen inden for juridisk oversættelse.

Endelig er det formålet med undersøgelsen at lade resultatet af den komparative analyse samt diskussionen af juridisk oversættelsesteori omsætte i en praktisk eksemplificering, som skal undersøge, hvilken baggrund der er for en eventuel manglende ækvivalens, og hvordan en sådan manglende ækvivalens mest hensigtsmæssigt afhjælpes. Dette vil jeg gøre ved en terminologisk undersøgelse, hvor jeg vil fremsætte oversættelsesforslag til hhv. engelsk og amerikansk af danske termer udvalgt fra de områder, der behandles i den komparative analyse.

1.2 Problemformulering

Med udgangspunkt i ovenstående vil jeg søge svar på følgende spørgsmål:

⁷ Tidlige specialer om emnet er: Guichard (1989), Produktansvarslovgivning og produktansvarsforsikring i Danmark og England; Hansen et al. (1997), Produktansvar og kompensationsstruktur i Danmark og USA; Hjort-Pedersen (1987), Produktansvar, en analyse af de amerikanske erstatningsregler med sammenligning til EF's direktiv om produktansvar; Højsholt (1995), Produktansvar i USA og Danmark – med udgangspunkt i blødersagen; Jørgensen (1988), Produktansvar i Danmark og USA.

⁸ Weisflog, 1986: 191

⁹ Fx Vermeer, jf. pkt. 3.2.1.2

Hvilke ligheder og forskelle vil der ved en komparativ analyse vise sig at være inden for udvalgte områder af de produktansvarsretlige regler i hhv. England, USA og Danmark?

På baggrund af en fremstilling og diskussion af juridisk oversættelsesteori ønsker jeg endvidere at undersøge, hvilke generelle oversættelsesteoretiske faktorer der kan spille ind ved valg af oversættelsesstrategi.

Som en praktisk eksemplificering på anvendelse af hhv. den komparative analyse og den oversættelsesteoretiske diskussion vil jeg foretage en terminologisk gennemgang af fire termer udvalgt fra fokusområderne og i den forbindelse undersøge følgende: Hvilen baggrund er der for en evt. manglende ækvivalens, og hvordan afhjælpes en sådan manglende ækvivalens mest hensigtsmæssigt?

Det er min hypotese (1), at reglerne i USA generelt vil skille sig ud fra de danske og engelske regler, idet både Danmark og England er underlagt EU-retlige regler, og der derfor vil være sket en vis harmonisering. Det er endvidere min hypotese (2), at produktansvarsreglerne i England og USA trods en fælles baggrund i common law vil have udviklet sig således, at der vil være tilfælde, hvor der mest hensigtsmæssigt anvendes forskellig terminologi over for hhv. en engelsk og en amerikansk målgruppe, når der oversættes fra dansk.

1.3

Afgrænsning

Specialet vil blive udarbejdet i et sprogligt perspektiv – ikke juridisk, og det er derfor udelukkende hensigten med den komparative analyse at undersøge forskelle og ligheder som baggrund for juridisk oversættelse.

Da produktansvarsområdet rækker vidt, har jeg valgt at fokusere på få udvalgte områder for at muliggøre en tilbundsgående analyse af disse. Fokusområderne er udvalgt med henblik på at dække det kronologiske forløb i en typisk produktansvarssag så bredt som muligt. Første fokusområde vil således være *årsagsforbindelse og adækvans*, dvs. vigtige beviskrav for, at en produktansvarssag overhovedet kan komme på tale. Det andet fokusområde vil være *ansvarsfrihedsgrunde*, dvs. de modtræk en producent eller mellemhandler har til rådighed for at undgå at blive draget til ansvar. Tredje og sidste fokusområde er *processuelle forhold*, hvor jeg især vil fokusere på en nyskabelse i dansk ret, som har særlig betydning for produktansvarssager, nemlig gruppesøgsmål.

Idet problemformuleringens tredje del udelukkende skal tjene som et praktisk eksempel på anvendelse af den komparative analyse og diskussionen af oversættelsesteori, vil jeg kun undersøge fire termer i terminologidelen. Hovedvægten i specialet vil således blive lagt på den komparative analyse og juridisk oversættelsesteori.

1.4 Teori og metode

1.4.1 Første del: Den komparative analyse

Den danske komparatist, Ole Lando¹⁰, opstiller to metoder, ved hjælp af hvilke en sammenligning af retssystemer kan foretages: Länderbericht-metoden og den analytiske metode. Ved Länderbericht-metoden redegøres der for hvert retssystem samlet for sig, og ved den analytiske metode sammenlignes hvert retssystems holdning til et enkelt problem. Der er fordele og ulemper ved begge metoder. Ønsker man en helt generel sammenligning, er Länderbericht-metoden at foretrække, men den vil til gengæld være pladskrævende, idet gentagelse af problemer og løsninger er svært at undgå. Ønsker man en analyse af et bestemt spørgsmål i sammenhæng med andre retssystemer, er den analytiske metode at foretrække, men denne metode giver til gengæld ikke Länderbericht-metodens overblik. Idet min analyse ikke foretages i et juridisk, men i et oversættelsesmæssigt perspektiv, anser jeg det for vigtigt at nå helt ind til detaljerne og de sproglige nuancer, og jeg har derfor fravalgt Länderbericht-metoden til fordel for den analytiske metode. For dog at modgå risikoen for, at læseren mister det generelle overblik og for at bidrage med en baggrundsviden om området, inden jeg bevæger mig ind på fokusområderne, vil jeg indlede disse med en kort, overordnet beskrivelse af produktansvarsreglerne i de tre lande.

Idet inddelingen af retssystemer i retsfamilier er central for juridisk oversættelses-teori, vil dette blive diskuteret grundigt senere i specialet, men allerede her i metodeafsnittet er det nødvendigt at berøre emnet. For hvilket land skal præsenteres først, når landene skal sammenlignes, eller gør det nogen forskel overhovedet? Det mener Ole Lando¹¹, og jeg er enig i hans argumenter. Han beskriver nemlig, hvorledes et land har været "moderen" for andre landes retssystemer, og han foreslår derfor, at man starter med "moderen" og dernæst sammenligner, hvorledes "datteren" afviger fra reglerne. I dette tilfælde vil England være "moderen" i common law-systemet, idet USA, før det blev uafhængigt, var underlagt engelsk ret og dermed common law. Danmark afviger helt ved at være placeret i en anden retsfamilie, nemlig kontinentaleuropæisk ret¹² – eller civil law¹³. Det vil derfor være hensigtsmæssigt at begynde med en beskrivelse af det engelske system og dernæst se på, hvordan USA er gået sine egne veje, og endelig sammenligne Danmark med begge.

---

¹⁰ Lando, 2009: 206

¹¹ ibid.: 208

¹² Nogle komparatister placerer dog Danmark i en retsfamilie for sig selv. Se mere herom pkt.

3.1.2

¹³ Jeg har valgt fremover at beholde den engelske term "civil law", fordi den nu optræder uoversat som direkte løn (se fx Tamm, 2009: 35). Dette kan skyldes, at oversættelsen "kontinentaleuropæisk ret" ikke er helt dækkende, idet civil law også har bredt sig uden for Europa (fx Sydamerika). En mere dækkende oversættelse ville i så fald være "kontinentaleuropæiskbaseret ret", men denne oversættelse er meget tung.

1.4.1.1 Anvendt litteratur til den komparative analyse

Retsregler ændrer sig hele tiden, og det er derfor vigtigt i en undersøgelse som denne at være helt opdateret. Dette har imidlertid vist sig at være vanskeligt for enligt med tempoet for litteraturudgivelser på området. For at sikre mig at være fuldt opdateret har jeg derfor taget udgangspunkt i en publikation udgivet af Global Legal Group "The International Comparative Legal Guide to: Product Liability 2010" (og en tilsvarende for "Class Actions"), som inkluderer både England, USA og Danmark. Denne komparative guide er baseret på en opsummering af reglerne med bidrag fra praktikere på området, og den opdateres hvert år. Den går imidlertid ikke i dybden, og jeg har derfor fortrinsvis brugt den som reference for at sikre mig, at de regler, der beskrives i de monografier, jeg anvender på området, stadig er gældende. Hvor nye regler er kommet til, som ikke er beskrevet i monografierne, har jeg anvendt den komparative guide som basislitteratur suppleret med artikler om emnet.

1.4.2 Anden del: juridisk oversættelsesteori

Med henblik på at besvare problemformuleringens anden del, nemlig ved en diskussion af forskellige holdninger inden for juridisk oversættelsesteori at undersøge, hvilke faktorer der kan spille ind ved valg af oversættelsesstrategi, vil jeg indlede med en gennemgang af opdelingen af de relevante retssystemer i retsfamilier, og hvad der er særligt for disse retsfamilier i sproglig henseende. Dette vil jeg gøre, fordi forståelsen af, at der ikke blot oversættes fra et sprog til et andet sprog, men fra et retssystem til et andet, er helt central i juridisk oversættelsesteori.¹⁴ Dernæst vil jeg som indledning til den oversættelsesteoretiske analyse kort beskrive, hvad der er særligt for juridisk sprog, og hvor man som oversætter derfor bør være specielt varsom. Endelig vil jeg med afsæt i en juridisk oversættelsesstrategi fremsat i 2008 diskutere juridisk oversættelsesteori. Jeg har valgt at tage udgangspunkt i denne oversættelsesstrategi, fordi den er af nyere dato og dermed baseret på den nyeste litteratur på området, og fordi den er så omfattende, at den giver mig lejlighed til at inddrage adskillige aspekter af oversættelsesteorien.

1.4.2.1 Anvendt litteratur til juridisk oversættelsesteori

Til fremstillingen af generelle betragtninger om juridisk sprog samt diskussionen af juridisk oversættelsesteori har jeg bl.a. anvendt Heikki Mattilas monografi "Comparative Legal Linguistics". Mattila har både en juridisk og en sproglig baggrund¹⁵ og formår derfor at tilføre den komparative ret et mere sprogligt fokus, hvor lingvistiske forskelle på baggrund af forskellige retssystemer uddybes.

Den oversættelsesstrategi fra 2008, som den oversættelsesteoretiske analyse vil tage udgangspunkt i, er fremsat af Alenka Kocbek, University of Primorska, Slo-

---

¹⁴ Se fx Sandrini, 2009: 37 ff.

¹⁵ Mattila, 2006: xiii

venien. Som modtræk, underbygning eller supplement til hendes synspunkter har jeg inddraget en bred vifte af teoretikere, herunder især Susan Šarčevićs "New Approach to Legal Translation", som bl.a. bidrager med teorier om ækvivalensbegrebet, René de Groot og Martin Weston om dannelsen af neologismen samt Deborah Cao og Dorte Madsen om Vermeers skoposteori.

1.4.3 Tredje del: Terminologisk undersøgelse

Jeg har udvalgt fire termer, der alle indgår i et af de tre fokusområder behandlet i den komparative analyse. Jeg har valgt den terminologiske metode, idet denne metode har fokus på begrebet, hvilket er relevant her, frem for den leksikografiske metode, hvor der er fokus på ordet, hvilket ville indebære gennemgang af flere betydninger af samme ord. Det skal understreges, at den terminologiske metode ifølge Bodil Nistrup Madsen¹⁶ både indebærer indsættelse af begreberne i begrebssystemer for at beskrive termernes indbyrdes relationer samt en analytisk del, hvor definitioner udarbejdes. Da jeg som anført ovenfor har udvalgt termerne som en eksemplificering på oversættelsesstrategi på baggrund af den komparative analyse, som dækker bredt, ligger termerne ikke i umiddelbar relation til hinanden. Af den grund vil det ikke give mening at indsætte termerne i begrebssystemer, og denne del af det terminologiske arbejde er derfor fravalgt.

1.5 Anvendte forkortelser og terminologi på originalsproget

Af hensyn til læsevenlighed er forkortelser bevidst fravalgt bortset fra følgende, der optræder særlig hyppigt:

PAL: Produktansvarsloven

CPA: The Consumer Protection Act

Direktivet: Produktansvardsdirektivet (Rådets direktiv 85/374/EØF af 25. juli 1985)

Med henblik på at videreforsmide de termer, jeg har fået kendskab til under min læsning af originalitteratur på hhv. engelsk og amerikansk, har jeg undertiden indføjet disse i en parentes efter den danske term.

1.6 Målgruppe

Specialets målgruppe er dels fagpersoner, der beskæftiger sig med oversættelse inden for juridisk sprog, dels jurister, der beskæftiger sig med produktansvarsområdet og ønsker indsigt i terminologi på området.

1.7 Specialets struktur

Specialet er inddelt i fem hovedkapitler:

Kap. 1: Indledning og problemformulering

---

¹⁶ Madsen, 2005: 10

- Kap. 2: Den komparative analyse
- Kap. 3: Juridisk oversættelsesteori
- Kap. 4: Terminologisk undersøgelse
- Kap. 5: Konklusion

I kapitel 1 introduceres specialets emne, formål og problemformulering.

Kapitel 2 udgør specialets komparative analyse, som bliver indledt med en generel introduktion af produktansvarsreglerne i de tre lande. Fokusområderne inddeltes i separate underpunkter (2.1 - 2.4), der hver for sig afsluttes med en delkonklusion, hvor regelsættene i de tre lande sammenlignes.

Kapitel 3 indledes med en generel fremstilling af juridisk sprogs systembundethed, og hvilke vanskeligheder for oversætteren dette kan afstedkomme. Herefter diskutes juridisk oversættelsesstrategi, herunder ækvivalensbegrebet og strategier til afhjælpning af manglende ækvivalens.

Kapitel 4 udgør specialets terminologiske del, hvor fire termer udvalgt fra fokusområderne behandles terminologisk.

I kapitel 5 sammenfattes resultaterne af undersøgelsen.

2. DEN KOMPARATIVE ANALYSE

2.1 Generel introduktion til reglerne om produktansvar

Inden min undersøgelse af fokusområderne vil jeg nedenfor kort skitsere de mest grundlæggende produktansvarsregler. Da disse regler kun skitseres for at give en generel baggrundsviden, vil denne del ikke blive gjort til genstand for en sammenlignende analyse.

Idet både England og Danmark er underlagt et EU-direktiv om produktansvar¹, vil jeg indlede med kort at opridse de dele af direktivet, der har relevans for denne undersøgelse.

2.1.1 EU-direktivet

I direktivets art. 1 sammenfattes reglerne om produktansvar således: "*En producent er ansvarlig for skade, der forårsages af en defekt ved hans produkt*". En "producent" kan være fabrikanten af både færdige produkter og komponenter samt mellemhandlere, hvis producenten ikke kan identificeres, jf. art. 3. "Skade" er i direktivets art. 9 defineret som personskade, herunder død samt skade på forbrugerting.

Af hensyn til forbrugerbeskyttelse pålægger EU-direktivet² producenten et *objektivt ansvar*, dvs. skadelidte behøver ikke bevise, at producenten er *skyld* i en defekt (som i erstatningsretten), kun at der *eksisterer* en defekt, og at der er årsagsforbindelse mellem defekten og skaden.

Det skadevoldende "produkt" er i direktivets art. 2 defineret som løsøregenstande med visse undtagelser; tjenesteydelser er derfor ikke omfattet af direktivet.³

I direktivets art. 6 angives, hvornår der foreligger en defekt. Det gør der, når produktet ikke frembyder den sikkerhed, som med rette kan forventes, hvor der bl.a. tages hensyn til produktets præsentation (markedsføring), den forventede anvendelse af produktet, samt det tidspunkt, hvor produktet er bragt i omsætning. Med sidste led menes, at et produkt ikke anses for at lide af en defekt, "*blot fordi der senere er bragt et bedre produkt i omsætning*" (stk. 2). I direktivets art. 7 (e) anføres under "ansvarsfrihedsgrunde", at producenten er ansvarsfri, hvis "*det på grundlag af den videnskabelige og tekniske viden på det tidspunkt, da han bragte produktet i omsætning, ikke var muligt at opdage defekten*". Sådanne skader betegnes i litteraturen "udviklingsskader". Direktivets skelnen mellem på den ene side defektdefinitionen i art. 6, stk. 2 og udviklingsskader i art. 7 (e) er

---

¹ Rådets direktiv 85/374/EØF af 25. juli 1985

² Jf. direktivets præambel

³ Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 118

interessant i sproglig sammenhæng, idet man i amerikansk ret *ikke* synes at skelne, men derimod at behandle dem samlet under betegnelsen "state-of-the-art defense". De sproglige forviklinger, dette kan medføre, vil blive undersøgt nærmere under fokusområdet "ansvarsfrihedsgrunde", jf. pkt. 2.3.1.

Efter direktivets art. 8, stk. 2 kan producentens ansvar "*nedsættes eller bortfaldes, når skaden er forårsaget af en defekt ved produktet i forening med fejl udvist af skadelidte [...]*". Der er her tale om begrebet "egen skyld", som også vil blive gjort til genstand for en nærmere undersøgelse under "ansvarsfrihedsgrunde", jf. pkt. 2.3.2.

Vigtigt at bemærke er, at direktivet, jf. art. 13, ikke forhindrer, at en skadelidt kan forfølge sit krav under andre retsregler end direktivet "*for så vidt sådanne bestemmelser tillige har til formål at virkeliggøre en effektiv beskyttelse af forbrugerne*"⁴. Direktivet er således et supplement til allerede eksisterende regler.

Da produktansvarskrav således kan forfølges efter flere forskellige regelsæt, vil disse i det følgende blive gennemgået under separate overskrifter.

2.1.2 England

I England kan et produktansvarskrav rejses i henhold til

- The Consumer Protection Act 1987 (i det følgende benævnt "CPA"), som implementerer direktivet,
- de køberetlige regler (the Sale of Goods Act 1979), samt
- de erstatningsretlige regler uden for kontrakt.⁵

2.1.2.1 The Consumer Protection Act 1987 (CPA)

CPA implementerer i hovedtræk direktivet som skitseret ovenfor og vil derfor ikke blive kommenteret yderligere i denne generelle oversigt.

2.1.2.2 De erstatningsretlige regler uden for kontrakt

De erstatningsretlige regler var de oprindelige regler (inden CPA), som skulle beskytte forbrugerne mod fysisk skade mod deres person og ejendele, hvor de køberetlige regler beskyttede mod økonomisk skade.⁶

Et erstatningsretligt krav rejses sædvanligvis over for producenten af det defekte produkt, men kan også rejses mod andre parter i forsyningskæden, hvis der kan statueres skyld (*fault*).⁷ I modsætning til reglerne under CPA, som implementerer direktivet, fokuseres der altså ikke her på, om produktet er *defekt*, men den *ad-*

⁴ Jf. direktivets præambel

⁵ Dodds-Smith & Spencer, 2010: 140

⁶ Howells, 2005: 213

⁷ ibid.: 218

færd, der er udvist af producenten eller andre led i forsyningskæden⁸ (i det følgende mere kortfattet betegnet "skadevolder").

Det er op til skadelidte at bevise, at skadevolder havde en omsorgspligt (*owed a duty of care*) over for skadelidte, at skadevolder tilsidesatte denne pligt ved sin uagtsomme handling (*negligence*), og at tilsidesættelsen medførte den pågældende skade.⁹ Uagtsomhed afgøres efter, om en bonus pater familias (*a reasonable man*) ville have handlet anderledes i en lignende situation.

2.1.2.3 De køberetlige regler

I England er det i modsætning til Danmark¹⁰ muligt at rejse et produktansvarskrav efter de køberetlige regler. På grund af *privity of contract*-reglen, dvs. at krav kun kan rejses mod den direkte kontraktpart, må en evt. skadet tredjemand imidlertid forfølge sit krav efter de erstatningsretlige regler.¹¹

2.1.3 USA

I USA er produktansvar et statsanliggende og er derfor ikke reguleret af føderal lovgivning. Reglerne er hovedsagelig baseret på dommerskabt ret, idet kun nogle få stater har indført love, der regulerer produktansvar.¹²

Med ønsket om en "*clarification and simplification of the law*"¹³ begyndte The American Law Institute (ALI) i 1923 en systematisering af amerikansk retspraksis fra alle stater i emnegrupper, såsom aftaleret, trusts og torts, hvor sidstnævnte inkluderer produktansvar. Denne systematisering kaldes "Restatements of the Law" og er foretaget af eksperter, fx juridiske professorer, praktiserende advokater og dommere. Disse Restatements beskriver hovedprincipperne, som de udfører sig for de fleste stater, og bliver jævnligt revideret. På produktansvarsområdet er man nu nået til "Restatement (third) of Torts - Products Liability" fra 1998. Dommerne tager i høj grad hensyn til disse Restatements ved bedømmelsen af retssager.¹⁴ Min behandling af produktansvarsområdet i USA er baseret på disse hovedprincipper.

I Restatement (third) on Torts: Products Liability (1998), § 1, er produktansvar defineret således: "*One engaged in the business of selling or otherwise distributing products who sells or distributes a defective product is subject to liability for*

---

⁸ ibid.: 216

⁹ Dodds-Smith & Spencer, 2010: 140

¹⁰ Se pkt. 2.1.4

¹¹ Howells, 2005: 217

¹² Gately & Colton, 2010: 306

¹³ Farnsworth, 1996: 87

¹⁴ ibid.: 88

harm to persons or property caused by the defect".¹⁵ Det ses således, at definitionen på hovedprincipperne om produktansvar svarer til definitionen i direktivet.

Produktansvarskrav kan i USA rejses i henhold til tre forskellige juridiske teorier, nemlig

- uagtsomhedsprincippet i de erstatningsretlige regler (*the tort of negligence*), dvs. det, der i dansk retstradition er erstatningsansvar uden for kontrakt
- garantiansvar under de køberetlige regler (*breach of warranty*)
- objektivt ansvar (*strict liability*)¹⁶

2.1.3.1 Uagtsomhedsprincippet i de erstatningsretlige regler (*negligence*)

Uagtsomhedsprincippet er det oprindelige grundlag for produktansvar, idet det er et levn fra de engelske erstatningsretlige regler (*tort*), hvor skadelidte skal kunne bevise, at skadevolder, som kan være alle led i forsyningsskæden, har forsømt sin omsorgspligt ved uagtsomhed, og at skaden er opstået som følge af denne uagtsomhed.¹⁷

Det afgørende ved uagtsomhedsprincippet er, at skadevolder skal have begået fejl, og at skadelidte kan bevise, at skadevolder i denne forbindelse har tilsidesat sin omsorgspligt.

2.1.3.2 Garantiansvar under de køberetlige regler (*breach of warranty*)

Her ifalder producenten ansvar, hvis produktet ikke lever op til de standarder, der er garanteret (*express warranty*) - også selv om der ikke er udvist uagtsomhed. Derudover kan han ifalde ansvar, hvis han bryder en underforstået garanti (*implied warranty*), således som denne er fastsat ved lov i diverse stater. En sådan underforstået garanti indebærer en "*assurance, imposed by law¹⁸ upon the seller, that a product is reasonably suitable for the general uses for which it is purchased and sold*".¹⁹ Skadelidte behøver således ikke bevise, at skadevolder har handlet uagtsomt.

Oprindelig kunne garantiansvaret kun påberåbes, hvis der var et direkte kontraktforhold mellem køber og sælger, men mange stater tillader nu, at garantiansvaret kan påberåbes, også selv om der ikke er et direkte kontraktforhold mellem parterne.²⁰

---

¹⁵ Alle Restatements er tilgængelige i WestLaws database

¹⁶ Martensen, 2003: 11 ff.

¹⁷ Martensen, 2003: 11

¹⁸ Den lov, der henvises til her, er the Uniform Commercial Code, som er ratificeret af samtlige stater - dog i varierende form (Widmer, 2008: 29).

¹⁹ Widmer, 2008: 157

²⁰ Martensen, 2003: 13

2.1.3.3 Objektivt produktansvar

Uagtsomhedsprincippet og garantiansvar var indtil 1960'erne eneste måde at rejse et produktansvarskrav på. Uagtsomhedsprincippet har imidlertid den svaghed, at det kan være svært for skadelidte at bevise, at skadevolder har forsømt sin omsorgspligt. Garantiansvaret har den svaghed, at en del stater, som ovenfor nævnt, kun anerkender dette ansvar, hvis skadelidte og skadevolder er i direkte kontraktforhold, hvilket dermed udelukker ansvar mod producenten, idet kontraktparten i forbrugeraftaler som regel er detailhandleren.²¹ For at ramme den egentlige skadevolder, producenten, indførtes der derfor i 1960'erne objektivt ansvar, hvor skadelidte kun skal bevise en defekt og en årsagsforbindelse.²²

Et produkt kan ifølge amerikanske regler være defekt på tre måder: ved 1) fabrikationsfejl, 2) designfejl (produktet er mindre sikkert end markedsnormen) og 3) mangelfulde instruktioner eller advarsler.²³

Objektivt ansvar er nu blevet modificeret, således at det kun gælder for fabrikationsfejl, hvilket uddybes i pkt. 2.3.1.2.

2.1.4 Danmark

I Danmark kan et produktansvarskrav rejses i henhold til:

- Produktansvarsloven af 6. juni 2007 (nr. 523), som implementerer EU-direktivet (i det følgende benævnt "PAL")
- Det i retspraksis udviklede produktansvar.

I modsætning til England og USA regulerer de køberetlige regler ikke produktansvar. Skade på et produkt falder ind under købelovens mangelsansvar, hvorimod skade som følge af et produkt (også selv om det er den direkte køber, der skades) falder ind under det i retspraksis udviklede produktansvar eller PAL.²⁴

2.1.4.1 Produktansvarsloven (PAL)

PAL implementerer i hovedtræk direktivet som skitseret ovenfor og vil derfor ikke blive kommenteret yderligere i denne generelle oversigt.

2.1.4.2 De i retspraksis udviklede produktansvarsregler

Disse regler er baseret på de almindelige erstatningsretlige regler om erstatning uden for kontrakt og finder anvendelse på skader forvoldt af produktet, dvs. på personskade, forbrugertings- samt erhvervstingsskade. Skadelidte har bevisbyr-

²¹ ibid.: 14

²² ibid.

²³ Phillips, 1991: 86

²⁴ Baseret på Haug, 2006: 32 ff.

den for, at skadevolder har udvist uagtsomhed, samt at der er årsagssammenhæng mellem den uagtsomme adfærd og skaden.²⁵

Det i retspraksis udviklede produktansvar adskiller sig fra de almindelige erstatningsretlige regler ved at have et skærpet culpaansvar.²⁶ Således er der ifølge retspraksis ikke langt fra at bevise, at der er en defekt, til at sandsynliggøre, at producenten har udvist fejl eller forsømmelser.²⁷ På den baggrund nærmer ansvaret sig det objektive ansvar i PAL, hvorefter producenten er ansvarlig, hvis blot skadelidte kan bevise, at der er en defekt og en årsagssammenhæng.

---

²⁵ Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 69

²⁶ ibid.

²⁷ ibid.: 77

2.2 Årsagsforbindelse og adækvans

Det er et væsentligt kriterium for at få medhold i en produktansvarssag, at skadelidte kan bevise årsagsforbindelse, herunder adækvans, og reglerne herfor gennemgås derfor nedenfor. For at tydeliggøre de ofte små nuanceforskelle i reglerne på dette område har jeg medtaget illustrerende eksempler fra litteratur og retspraksis.

2.2.1 England

Produktansvarsdirektivet anfører, at der skal være årsagsforbindelse mellem skade og defekt, men stipulerer ikke beviskravene for årsagsforbindelse. For England (og dermed også Danmark²⁸) gælder det således, at man her er henvist til de erstatningsretlige regler.

2.2.1.1 Årsagsforbindelse

Både under CPA, de erstatningsretlige regler og køberetten påhviler det skadelidte at statuere årsagsforbindelse (*causation*). Det vil sige, at skadelidte med overvejende sandsynlighed (*on the balance of probabilities*) skal bevise, at uden (*but for*) sagsøgtes defekte produkt (CPA) eller uagtsumme handling (erstatningsretten) eller levering af defekt produkt (køberetten), ville skadelidte ikke have pådraget sig en skade.²⁹ Dette beviskrav er i engelsk juridisk litteratur benævnt *but for-testen*.³⁰

Denne *but for*-test fungerer imidlertid blot som et foreløbigt filter, der sorterer de mest irrelevante krav fra. Et eksempel på et sådant krav, som hurtigt er bortsorteret ved hjælp af *but for*-testen, er sagen *Barnett v Chelsea and Kensington Hospital Management Committee*³¹: En mand tog på hospitalet med opkastninger efter at have drukket te. Hospitalet bad ham tage hjem og søge egen læge næste dag. Manden døde om natten, og retsmedicineren fastslog, at han havde indtaget arsenik. Hans hustru sagsøgte hospitalet for blot at have sendt ham hjem, men retten frifandt hospitalet, idet manden ville være død under alle omstændigheder - hospitalet havde intet kunnet stille op. Der var manglende årsagsforbindelse mellem den ansvarsprædragende handling og skaden.³²

At bevise årsagsforbindelse er imidlertid ikke nok. Skadelidte skal også bevise, at årsagsforbindelsen er adækvat.³³

²⁸ Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 34

²⁹ Owles, 1988: 22

³⁰ Se fx Hodges, 1993: 667; Stapleton, 1994: 121; Thornton & Ellis, 1992: 452

³¹ [1969] 1 Q.B. 428

³² Rogers, 2006: 273

³³ Stevens, 2007: 152

2.2.1.2 Adækvens³⁴

Adækvens benævnes i engelsk ret *remoteness of damage*³⁵ eller *legal cause* (i modsætning til *causation*, som er termen for årsagsforbindelse). Følgende eksempel illustrerer, hvad adækvensreglen indebærer: Hvis en mand spørger en forbipasserende om vej, og den forbipasserende dirigerer manden til venstre, selv om han i virkeligheden skulle have været til højre, og manden falder og brækker benet, er den forbipasserende ikke ansvarlig for mandens tab i den forbindelse. Der er manglende adækvens mellem handling og skade. Hvis den forbipasserende derimod *vidste*, at vejen til venstre var så farlig, at manden var i stor risiko for at falde, ville der være adækvens, og den forbipasserende ville kunne drages til ansvar.³⁶

En handling kan have mange følger, og skadefolder er ikke nødvendigvis ansvarlig for dem alle. Adækvensreglen sætter således en grænse for det ansvar, der kan påregnes skadefolder.³⁷

2.2.1.2.1 Påregnelighed

Den vigtigste bevisstandard for adækvens i engelsk ret er påregnelighed (*foreseeability*), hvilket det påhviler skadelidte at bevise.³⁸ Til illustration af, hvad foreseeability indebærer, vil jeg citere den sag, der indførte begrebet i engelsk ret i 1961, nemlig *The Wagon Mound*.³⁹ Her lå en olietanker til kajs i Sydney for at få nye olieforsyninger. På grund af uagtsomhed fra havnearbejdernes side blev der spildt en del olie på vandet, som bredte sig til et nærliggende skib, der var ved at blive repareret ved svejsning. Svejsegner antændte olien, og der opstod brand, der nåede at forårsage stor skade. Retten afgjorde, at havnearbejderne ikke kunne have påregnet, at olien ville blive antændt.

2.2.1.2.2 Manglende forøgelse af risiko

Det er imidlertid ikke al påregnelig skade, der automatisk fører til erstatning. Den ansvarsprædragende handling/det defekte produkt skal have øget risikoen for, at skade kunne indtræffe. Et eksempel herpå er sagen *Carslogie SS Co Ltd v Royal Norwegian Government*⁴⁰. Her blev skadelidtes skib skadet ved sagsøgtes uagtsomhed. Skibet blev midlertidigt repareret, så det var sødygtigt, og sejlede til USA. Undervejs løb det ind i en storm, som gjorde stor skade på skibet. Selv om det er påregnligt, at et skib kan løbe ind i en storm, havde sagsøgtes uagtsomhed ikke forøget risikoen for den skete skade, idet skibet var blevet gjort sødygtigt. Selv om skibet ville have befundet sig et andet sted og dermed muligvis ikke

³⁴ Adækvens behandles terminologisk, se pkt. 4.2

³⁵ Se fx Owles, 1988: 9; Rogers, 2000: 40; Thornton & Ellis, 1992: 443; Widmer, 2008: 225

³⁶ Eksemplet er inspireret af Rogers, 2000: 40

³⁷ Rogers, 2006: 291

³⁸ ibid.: 294

³⁹ [1961] A.C. 388

⁴⁰ [1952] AC 292 (HL)

var sejlet ind i en storm, hvis den oprindelige skade ikke var sket, blev sagsøgte frifundet for erstatning for de skader, der medfulgte stormen, idet den oprindelige skade ikke havde *forøget risikoen* for følgeskaden.⁴¹ I engelsk ret benævnes en skade, som ikke har forøget risikoen for en efterfølgende skade, *coincidental loss*.⁴²

2.2.2 USA

2.2.2.1 Årsagsforbindelse

Skadelidte skal med overvejende sandsynlighed (som i amerikansk ret hedder "*by a preponderance of the evidence*")⁴³ bevise både årsagsforbindelse og adækvans (*actual and proximate causation*).

Overordnet skal skadelidte bevise (fx ved hjælp af sagkyndige vidner), at defekten "*to a reasonable degree of scientific certainty*"⁴⁴, forårsagede (eller medvirke-de til at forårsage) skadelidtes påståede skader.⁴⁵

Også i amerikansk ret anvendes *but for*-testen.⁴⁶

2.2.2.2 Adækvans

Skadelidte skal bevise, at skaden er den naturlige og sandsynlige følge af skade-volders adfærd.⁴⁷ Også i amerikansk ret fungerer adækvans som en begrænsning af omfanget af skadevolders ansvar.

2.2.2.2.1 Påregnelighed

Bevisstandarden for adækvans (*proximate cause*) er først og fremmest påregne-lighed (*foreseeability*). Hvis der ikke er påregnelighed kan der meget vel være årsagsforbindelse, men den anses som tilfældig og dermed ikke adækvat.⁴⁸ Et eksempel herpå er: En mand sætter uagtsomt en dåse rottegift på en hylde, hvorpå der står madvarer. Hylden er placeret over en ovn, og opvarmning af ovnen får rottegiften til at eksplodere, hvorved den påfører skadelidte skade. Sagsøgte er ikke skyldig, idet der er manglende påregnelighed - han kunne på ingen måde have forudset, at rottegiften ville eksplodere. Hvis beboerne i huset derimod spiste af rottegiften i den tro, at det var spiseligt, ville skaden have været påregne-lig.⁴⁹

---

⁴¹ Stevens, 2007: 164

⁴² ibid.

⁴³ Widmer, 2008: 230

⁴⁴ Gately & Colton, 2010: 306

⁴⁵ ibid.

⁴⁶ Schwartz, 2000: 123

⁴⁷ ibid.

⁴⁸ ibid.

⁴⁹ Eksemplet er fra Schwartz, 2000: 4, 124

2.2.2.2.2 Manglende forøgelse af risiko

Også i amerikansk ret opererer man med manglende forøgelse af risiko (*coincidental loss*). Et eksempel herpå er en mand, der påkører en kvinde, hvorefter hun bliver kørt til hospitalet i en ambulance. På vej til hospitalet bliver ambulancen ramt af en lavine, hvorved kvinden pådrager sig yderligere skader. Manden er kun ansvarlig for de oprindelige skader, idet disse oprindelige skader ikke kan anses at have forøget risikoen for de efterfølgende skader.⁵⁰

2.2.2.2.3 Umiddelbar tilknytning i sted og tid (*proximity in space and time*)

Domstole kan stadig tage denne bevisstandard i brug, men den er på retur, og det til trods for, at den har givet navn til det amerikanske adækvansbegreb (hvilket i øvrigt er grunden til, at man i engelsk ret foretrækker termen *remoteness* frem for *proximate cause*, idet man helt ser bort fra *proximity* (in space and time)⁵¹). En defekt i en bil fabrikeret i Detroit i 1993 kan sagtens forårsage en ulykke i Californien i 1998.⁵²

2.2.3 Danmark

2.2.3.1 Årsagsforbindelse

Det anføres i PAL § 6, at skadelidte skal bevise, at der er en skade, en defekt samt årsagsforbindelse mellem skade og defekt. Efter det i retspraksis udviklede produktansvar skal skadelidte bevise uagtsomhed, og at der er årsagsforbindelse mellem den uagtsomme adfærd og skaden.⁵³

For at statuere årsagsforbindelse ser domstolene på, om skadelidte har sandsynliggjort, at skaden ikke ville være sket, hvis den uagtsomme handling/det defekte produkt ikke havde foreligget. Handlingen/det defekte produkt er således en "nødvendig" betingelse for den indtrufne skade.⁵⁴ "Nødvendighedsbetingelsen" er imidlertid ikke altid nok for at statuere årsagsforbindelse. Hvis to skadevoldere fx samtidig har påført skade, kunne skadelidte lige så godt have pådraget sig sin skade fra skadevolder nr. 1 som nr. 2. Man taler derfor om, at handlingen/det defekte produkt også skal være "tilstrækkelig" til at forårsage skaden.⁵⁵

Hvis både nødvendigheds- og tilstrækkelighedskriteriet er opfyldt, er der påvist årsagsforbindelse. Hvis ingen af kriterierne er opfyldt, er der ingen årsagsforbin-

⁵⁰ ibid.: 5, 125

⁵¹ Schwartz, 2000: 131

⁵² Eksemplet er fra Schwartz, 2000: 123

⁵³ Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 69

⁵⁴ Chrstrup & Lett, 2006: 27

⁵⁵ ibid.: 28

delse. Hvis kun et kriterium er opfyldt, afhænger det af den konkrete situation, om der er statueret årsagsforbindelse.⁵⁶

Det er imidlertid ikke nok at bevise årsagsforbindelse. Også efter dansk ret skal skadelidte bevise, at der er adækvans.⁵⁷

2.2.3.2 Adækvans

2.2.3.2.1 Påregnelighed

Ifølge dansk juridisk litteratur "[...] foreligger påregnelighed, når skadevolderen, dengang han foretog den uforsvarlige handling, indså eller burde have indset, at skaden lå inden for de mulige følger, handlingen kunne få."⁵⁸ Hvis fx en mand, der var på vej hen for at indlevere en lottokupon, bliver kørt ned af en cyklist på fortovet og får så store skader, at han skal blive på hospitalet i en uge, og han senere finder ud af, at den lottokupon, han ville have indleveret, udløste en millionpræmie, er cyklisten ikke ansvarlig for den mistede præmie. Cyklisten kunne måske forudse, at han ville skade en person ved at køre på fortovet, men han kunne ikke have påregnet, at en person ville miste en million gevinst derved.⁵⁹

2.2.3.2.2 Manglende forøgelse af risiko

Derudover skal risikoen for den konkrete skade også i dansk ret være forøget ved handlingen/det defekte produkt⁶⁰, dvs. at handlingen skal virke generelt begunstigende for skaden.

2.2.4 Delkonklusion: årsagsforbindelse og adækvans

Som det ses af det foregående, er der et stort sammenfald mellem reglerne for årsagsforbindelse i alle tre lande. Både England og USA opererer med en *but for*-test, hvor man med overvejende sandsynlighed skal godtgøre, at "but for" sag-søgte skadevoldende adfærd/defekte produkt ville skaden ikke være sket. Ser man på indholdet af *but for*-testen, opdager man hurtigt dens danske sidestykke i "nødvendighedsbetingelsen".

Der er imidlertid en mindre forskel, idet man i dansk ret kan kræve, at handlingen/defekten også er *tilstrækkelig* til at forårsage skaden.

Hvad adækvans angår, er der også her langt flere ligheder end forskelle i reglerne. Alle tre lande har "påregnelighed" som den vigtigste bevisstandard for adækvans. Dernæst kræves det også i alle tre landes retsregler, at risikoen skal være forøget ved den skadevoldende handling/defekten.

⁵⁶ ibid.

⁵⁷ Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 82

⁵⁸ Christrup & Lett, 2006: 29

⁵⁹ Eksemplet er fra Gleerup, Rosenkjær & Rørbaek, 2005: 102

⁶⁰ Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 69

USA skiller sig lidt ud ved i visse stater også at kræve umiddelbar tilknytning i tid og sted. Men eftersom det tydeligt fremgår i litteraturen, at dette krav er kraftigt på retur, er det rimeligt at konkludere, at adækvansbegrebet stort set indeholder de samme regler i både England, USA og Danmark.

Det kan endvidere konkluderes, at EU-direktivet på dette område ikke har haft direkte indflydelse på harmoniseringen af reglerne mellem England og Danmark, idet direktivet ikke stipulerer bevisstandarden for årsagsforbindelse (herunder adækvans). Det overlades til allerede eksisterende nationale regler (erstatningsretten).

2.3 Ansvarsfrihedsgrunde

Selv om skadelidte kan bevise, at der eksisterer en defekt, at der er sket en skade, og at der er årsagsforbindelse mellem defekten og skaden, kan den pågældende stadig tage sin sag, hvis sagsøgte kan bevise en gyldig ansvarsfrihedsgrund.

En del af de ansvarsfrihedsgrunde, der står anført i direktivet, synes indlysende og uden de store sproglige udfordringer, fx. "overholdelse af lovkrav", "sagsøgte har ikke bragt det defekte produkt i omsætning", "defekten var ikke til stede, da produktet blev bragt i omsætning" og "defekten skyldes en komponent fabrikeret af en anden producent". Jeg har derfor valgt at begrænse min undersøgelse til de ansvarsfrihedsgrunde, jeg finder mest interessante i sproglig sammenhæng, nemlig "udviklingsskader" og "egen skyld".

2.3.1 Udviklingsskader⁶¹

2.3.1.1 England

Udviklingsskader refererer til de skader, der i direktivets art. 7(e) udgør en ansvarsfrihedsgrund for producenten, fordi det på grundlag af den videnskabelige og tekniske viden på omsætningstidspunktet ikke var muligt at opdage defekten.⁶²

I litteraturen på området har jeg enkelte steder⁶³ set, at udviklingsskade i engelsk ret betegnes som "state-of-the-art defence", men langt overvejende synes termen "development risk" at være anvendt, og nogle steder argumenteres der endog for denne anvendelse med ønsket om at adskille udviklingsskader fra defektdefinitionen i direktivets art. 6, stk. 2.⁶⁴ Dette er interessant i sproglig sammenhæng, og jeg vil derfor her nærmere belyse grunden til, at "development risk" foretrækkes frem for "state-of-the-art", samtidig med at begreberne forklares.

At den engelske term "development risk" kun refererer til indholdet af art. 7 (e) og ikke direktivets defektdefinition i art. 6, stk. 2, "Et produkt anses ikke for at lide af en defekt, blot fordi der senere er bragt et bedre produkt i omsætning", underbygges af følgende udtalelse fra Professor Dr Hans Claudius Taschner, tidligere departementschef i EU⁶⁵, som var med til at formulere bestemmelsen i direktivet.⁶⁶ Han siger herom:

---

⁶¹ "Udviklingsskader" behandles terminologisk, se pkt. 4.3

⁶² Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 165

⁶³ Fx Andersen & Reedtz, 2000: 270; Owles, 1988: 84; Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 165

⁶⁴ Fx Howells, 2005: 217

⁶⁵ Fairgrieve, 2005: xi

⁶⁶ Fairgrieve & Vaqué, 2005: 8; Mildred, 2005: 169

Again, this ambivalent notion [development risk] should, first of all, be narrowed down. Contrary to what may be understood, this notion does not cover the case of whether the producer of an out-moded product not possessing today's improved safety devices should be liable if the damage would not have occurred with a new product [...]

"Development risk liability" means only and very precisely the case where the product has harmful properties at the moment of marketing, but these were unknown because the scientific or technical means of discovering them were lacking⁶⁷. (Min understregning).

Der synes således at være belæg for at antage, at udviklingsskader betegnes "development risks"⁶⁸, og at de omhandler skader, der er latent defekte på omsætningstidspunktet, men hvor defekten ikke kunne opdages, fordi den videnskabelige og tekniske viden på omsætningstidspunktet ikke var tilstrækkelig til at opdage defekten. Et eksempel herpå er et medicinpræparat, som senere viser sig at have så skadelige bivirkninger, at man ikke ville have brugt det, hvis man havde kendt til bivirkningerne.⁶⁹

"State-of-the-art" derimod synes i engelsk ret at henvise til direktivets defektdefinition i art. 6, stk. 2 og vedrører produkter, der ikke kan betegnes defekte, blot fordi et nyt og mere sikkert produkt senere er kommet på markedet. Et eksempel på en sådan state-of-the-art ansvarsfrihedsgrund er en bil, der i 1950'erne blev produceret uden sikkerhedssele, fordi sikkerhedssele ikke var "state of the art" på daværende tidspunkt. At der senere er indført skærpede sikkerhedskrav, gør ikke bilfabrikanten ansvarlig af den grund.⁷⁰

Dette underbygges af en udtalelse fra Diamond & Howells, som siger om direktivets defektdefinition i art. 6, stk. 2: "*This introduces what might be termed a "state of the art" defence. This is to be contrasted with the "development risks" defence to be found in Article 7 of the Directive [...]*".⁷¹

På grundlag af ovenstående konkluderer jeg, at man i engelsk ret (i modsætning til amerikansk ret, jf. pkt. 2.3.1.2) foretager en opdeling af begrebet, således at "development risk" vedrører skader, der var latente på omsætningstidspunktet, men hvor man ud fra den teknologiske viden på daværende tidspunkt ikke havde mulighed for at opdage skaden. "State-of-the-art" derimod vedrører produkter, der med nutidens øjne kan synes defekte, fordi sikkerhedsstandarden er blevet skærpet, men hvor producenten ikke kan drages til ansvar, fordi man på daværende tidspunkt ikke havde den sikkerhedsstandard, man har i dag.

⁶⁷ Taschner, 2005: 163

⁶⁸ Se også Hodges, 1993: 75

⁶⁹ Howells, 2005: 217

⁷⁰ ibid.

⁷¹ Diamond & Howells, 1991: 21

At "udviklingsskader" overhovedet er inkluderet i direktivet som en ansvarsfri-hedsgrund ses som tegn på, at man går bort fra producentens objektive ansvar.⁷² Under det objektive ansvar ville producenten⁷³ automatisk være ansvarlig, hvis der skulle opstå en senere skade, fx bivirkninger ved et medicinpræparat. Med "udviklingsskader" får han den udvej, at hvis han kan bevise, at det på det tidspunkt, da produktet blev bragt i omsætning, ikke var muligt at opdage defekten, er han ikke ansvarlig.

2.3.1.2 USA

Også i amerikansk ret er man gået bort fra objektivt ansvar ved udviklingsskader. Objektivt ansvar var oprindelig tiltænkt alle typer defekter, dvs. fabrikationsfejl, designfejl og utilstrækkelige eller manglende advarsler. Således fik sagsøgte i en asbestsag i New Jersey i 1982⁷⁴ ikke medhold i sin påstand om, at han på grundlag af den tekniske viden på omsætningstidspunktet ikke kunne vide, at asbest ville udvikle sig til noget farligt, og derfor ikke kunne advare om det. Domstolen holdt sig til det objektive ansvar og domfældte sagsøgte. Denne dom mødte stor kritik over hele USA og medførte, at der blev indført en uagtsomhedsstandard i stedet for objektivt ansvar for sager vedrørende manglende eller utilstrækkelige advarsler. Producenten skal nu bevise, at han *med rimelighed* har overholdt sin advarselspligt.⁷⁵

Hvad designfejl angår er Comment K i Restatement (second), 402A blevet fortolket derhen, at der ikke er objektivt ansvar for designfejl. Bestemmelsen har overskriften "Unavoidably unsafe products" og siger:

There are some products which, in the present state of human knowledge, are quite incapable of being made safe for their intended and ordinary use". [...] "Such a product, properly prepared, and accompanied by proper directions and warning, is not defective, nor is it unreasonably dangerous [...] It is also true in particular of many new or experimental drugs as to which, because of lack of time and opportunity for sufficient medical experience, there can be no assurance of safety [...].⁷⁶

(Min understregning).

I Restatement (third) har man i § 2 taget konsekvensen heraf og omformuleret defektbegrebet, således at der for fabrikationsfejl stadig er objektivt ansvar, men for designfejl og manglende instruktioner eller advarsler anvendes en rimelighedstest (fx "*reasonable alternative design*").

⁷² Se fx Stapleton, 2005: 304

⁷³ Som denne er defineret i direktivet

⁷⁴ Beshada v. Johns-Manville Products Corp. 447 A. 2d 539 (N.J. 1982)

⁷⁵ Stapleton, 2007: afsnit 64

⁷⁶ Alle Restatements er tilgængelige i Westlaws database

Jeg har citeret Comment K ovenfor, fordi dens ordlyd har tydelige lighedstræk med det, der i dansk/engelsk ret forstås ved udviklingsskader, jf. overskriften "unavoidably unsafe products" samt sidste led, som jeg har understreget. På baggrund af formuleringen i Comment K ville det være komfortabelt ud fra et oversættelsesmæssigt synspunkt at kunne opdele begreberne i hhv. "unavoidably unsafe products" og "state-of-the-art". Jeg har derfor søgt efter belæg herfor, men intet i mine undersøgelser peger på, at man i amerikansk juridisk litteratur foretager en sådan opdeling. "State-of-the-art" synes således både at inkludere udviklingsskader og skader, hvor et produkt ikke er defekt, men blot forældet i forhold til nutidens sikkerhedsstandard.⁷⁷

2.3.1.3 Danmark

I henhold til PAL er en producent ikke ansvarlig, hvis han kan bevise en udviklingsskade som denne er defineret i direktivet. Der er således tale om en *ukendt fare* ved et produkt⁷⁸ og ikke et produkt, der *forekommer* defekt, fordi der senere er kommet mere sikre produkter på gaden (state-of-the-art begrebet). Sidstnævnte produkter anses nemlig ikke for at være defekte, jf. PAL § 5, stk. 2.

Efter det i retspraksis udviklede produktansvar er der *ansvarsfrihed* for skadevoldende egenskaber ved et produkt, hvis disse egenskaber var ukendte og uerkenodelige på omsætningstidspunktet. Producenten skal godtgøre, at de skadevoldende egenskaber hverken var eller burde være kendt på omsætningstidspunktet.⁷⁹ Et eksempel herpå er U 1960.215 V, hvor en producent af gummidupsko til møbler blev frifundet for ansvar for senere opståede skader på et vinylgulv, idet gummidupskoene misfarvede gulvet. Producenten blev frifundet, fordi han ikke var eller burde have været bekendt med, at gummidupskoene kunne indgå forbindelse med vinylmaterialerne og misfarve vinylen⁸⁰.

Hvis det imidlertid opdages, at der foreligger en udviklingsskade, har producenten pligt til at sørge for, at der ikke sker yderligere skade ved enten at opgive produktionen, tilbagekalde produkter og/eller udsende advarsler.⁸¹

2.3.2 Egen skyld⁸²

2.3.2.1 England

CPA henviser her til eksisterende lovgivning på området, dvs. the Law Reform (Contributory Negligence) Act fra 1945, hvor det bestemmes, at hvis en skade er forårsaget delvist af en defekt i et produkt og delvist af skadelidtes egne forhold,

⁷⁷ Se fx Stapleton, 2007: afsnit 93

⁷⁸ Dahl, 1973: 131 citeret I: Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 165

⁷⁹ ibid.: 10

⁸⁰ Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 167

⁸¹ Mikkelsen & Nielsen, 2000: 11

⁸² "Egen skyld" behandles terminologisk, se pkt. 4.4

skal ansvaret fordeles forholdsmaessigt. Med andre ord: hvis skadelidte har udvist egen skyld (*contributory negligence*), nedsættes hans erstatning med den del af skaden, der er forårsaget af hans egen skyld.⁸³ Før 1945-loven var det således, at hvis skadelidte selv havde bidraget til skaden, fik han ingen erstatning overhovedet. I 1911 blev det muligt i søfartssager at fordele skylden (og dermed erstatningen), og endelig i 1945 blev denne regel udvidet til også at omfatte andre sager.⁸⁴

2.3.2.2 USA

I USA var man længe om at slippe reglen om *contributory negligence*, som i amerikansk ret betyder, at der slet ingen erstatning er at få, hvis skadelidtes egen uagtsomhed forårsagede eller medvirkede til at forårsage skaden.⁸⁵ Reglen om egen skyld (*comparative negligence*), hvor erstatningen nedsættes i forhold til skadelidtes egen skyld, blev gradvist indført. Dette kan være grunden til, at man i USA benævner reglen "comparative negligence" for at skelne fra alt-eller-intet reglen benævnt "contributory negligence", som stadig i overgangsperioden var i brug i nogle stater.⁸⁶ Reglen var først endelig indført i 1970'erne⁸⁷, og i dag har de fleste stater en form for *comparative negligence*. Nogle stater opererer med "pure" *comparative negligence*, hvor erstatningen reduceres med den procentdel, skadelidte selv er skyld i, ligegyldig hvor lille en procentdel. Andre stater har "modified" *comparative negligence* (også kaldet "*the 50 per cent rule*"), hvor skadelidtes erstatning reduceres med den del, han selv er skyld i, men skadelidtes egen skyld må ikke overstige sagsøgtes - i så fald ydes ingen erstatning. De fleste stater har sidstnævnte model.⁸⁸

2.3.2.3 Danmark

Helt op til 1. verdenskrig var det således i de erstatningsretlige regler, at hvis skadelidte selv havde medvirket til skaden, bortfaldt skadevolderens ansvar. Det var en alt eller intet-regel. I 1913 blev der i søloven indsat en bestemmelse, hvorefter erstatning ved sammenstød mellem skibe skulle fordeles forholdsmaessigt efter skyld, når der var skyld på begge sider. Denne fordelingsregel blev herefter indført generelt i erstatningsretten.⁸⁹

Også PAL har på basis af direktivets art. 8, stk. 2 indført en bestemmelse, jf. § 9, hvor skadelidtes erstatning kan nedsættes eller bortfalde, hvis han har medvirket til skaden med forsæt eller uagtsomhed. Hvis skadelidte fx havde mistanke om en

---

⁸³ Rogers, 2006: 466

⁸⁴ ibid.: 318

⁸⁵ Rogers, 2006: 319

⁸⁶ Rogers, 2004: 57

⁸⁷ Schwartz, 2004: 223

⁸⁸ ibid.

⁸⁹ von Eyben & Isager, 2007: 367

defekt i et produkt og ikke reagerede derpå, kan han blive anset for at have udvist egen skyld.⁹⁰

2.3.3 Delkonklusion: ansvarsfrihedsgrunde

Ovenstående viser væsentlige forskelle i reglerne både vedrørende "udviklings-skader" og "egen skyld". For så vidt angår "udviklingsskader" er det bemærkelsesværdigt, at USA ikke opererer med en selvstændig ansvarsfrihedsgrund, der benævnes "udviklingsskader". Udviklingsskaderne synes nemlig at være indeholdt i defektbegrebet og omfatter således også de sager, hvor et produkt blot er forældet ud fra den sikkerhedsstandard, vi kender i dag - dvs. det, der i engelsk ret benævnes "state-of-the-art defense". Der synes således ikke at være en opdeling i amerikansk ret, som det ses i både engelsk og dansk ret. At England og Danmark har en særskilt ansvarsfrihedsgrund benævnt "udviklingsskader", skyldes, at denne er indeholdt i direktivet, og direktivet er således den direkte årsag til harmoniseringen i reglerne mellem England og Danmark.

For så vidt angår reglerne om egen skyld afviger USA, idet man i nogle stater opererer med "*pure comparative negligence*", som svarer til reglerne i både England og Danmark, dvs. skadelidtes erstatning nedsættes forholdsmaessigt, uanset hvilken andel hans egen skyld udgør. De fleste stater har "*modified comparative negligence*", hvor skadelidtes erstatning reduceres indtil 50 %, hvorefter han slet ingen erstatning får. Skadelidte får ikke erstatning, hvis han fx er 80 % skyld i skaden.

Reglerne om "egen skyld" er indføjet i EU-direktivet, men eftersom de fandtes i forvejen i erstatningsretten i både England og Danmark, kan man ikke her konkludere, at ligheden i reglerne skyldes direktivet.

---

⁹⁰ Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 175-176

2.4 Processuelle forhold

En undersøgelse af produktansvarsregler, hvor USA er inkluderet, vil ikke være komplet uden at behandle de processuelle forhold, der i særlig grad adskiller USA fra engelske og danske forhold. Jeg har derfor valgt at fokusere på omkostnings-spørgsmålet, nævningeafgørelser, punitive damages samt gruppesøgsmål. Gruppesøgsmål fokuserer jeg på af to grunde: Først og fremmest fordi gruppesøgsmål er særligt velegnede til produktansvarssager, idet disse ofte omhandler krav fra en stor gruppe forbrugere mod en producent. For det andet, fordi gruppesøgsmål er en nyskabelse i dansk ret (blev indført pr. 1. januar 2008), og der derfor ikke er nogen ordbogspraksis på området. I dansk litteratur på engelsk er der en del usikkerhed om oversættelse, idet mine undersøgelser viser, at man bruger "group litigation" og "class action" i flæng. Jeg vil se på reglerne bag gruppesøgsmål på både dansk, engelsk og amerikansk, således at jeg på baggrund heraf i terminologidelen kan bidrage med oversættelsesforslag.

2.4.1 Omkostninger ved sagens førelse

2.4.1.1 England

I England bestemmer retten størrelsen af sagsomkostningsbeløbet. Den generelle regel er, at taber betaler vindens omkostninger, herunder både retsafgifter og advokatomkostninger. Men dette er ikke en entydig regel, idet retten har frihed til selv at bestemme og ofte gør det på basis af, hvilke dele i sagen parterne tabte eller vandt samt parternes adfærd under sagen. Hvis fx en part er blevet tilbuddt forlig i sagen, har afslået og efterfølgende taber sagen, vil dette have indflydelse på dommerens omkostningsafgørelse.⁹¹

Contingency fees⁹² er ikke tilladt i engelsk ret, men der eksisterer Conditional Fee Agreements⁹³, som indebærer, at advokaten ikke får betaling, hvis sagen tabes, men at han får et på forhånd aftalt (højere) salær, hvis sagen vindes (kan maksimalt være 100 % højere end det sædvanlige salær).⁹⁴

2.4.1.2 USA

Den vindende part får automatisk tilkendt omkostninger, medmindre retten bestemmer noget andet. Den afgørende forskel er her, at omkostningerne kun indebærer udgifter til fx kopiering, vidnegebyrer og oversættelsesomkostninger - ikke advokatomkostninger, som langt overstiger de øvrige udgifter. I USA har man

⁹¹ Dodds-Smith & Spencer, 2010: 148

⁹² Udfaldsafhængigt advokatsalær. Termen er optaget som et direkte lån i dansk juridisk litteratur og anvendes derfor i uoversat form her, se fx Andersen & Reedtz, 2000: 203; König & Hansen, 1989: 129; Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 87

⁹³ Dodds-Smith & Spencer, 2010: 148

⁹⁴ Ministry of Justice, UK

den regel, der kendes som "the American Rule", hvorefter hver part bærer egne omkostninger, uanset hvem der vinder.⁹⁵

Contingency fees er tilladt i USA. Betingelserne varierer fra stat til stat, men de fleste stater tillader op til 30-40 % af det tilkendte erstatningsbeløb, hvis der på forhånd er lavet en aftale herom.

2.4.1.3 Danmark

I Danmark betaler den tabende part egne og vindens advokatomkostninger og retsafgifter. Disse omkostninger fastsættes dog af retten, og praksis viser, at beløbet sjældent dækker alle omkostninger.⁹⁶

Der er ingen tradition for contingency fees i Danmark⁹⁷.

2.4.2 Nævninge

2.4.2.1 England

I England afgøres produktansvarssager ikke ved nævninge.⁹⁸

2.4.2.2 USA

I USA er retten til en afgørelse ved nævninge garanteret i føderale sager og er lededes garanteret i stort set alle de enkelte staters forfatninger.

De fleste føderale nævningedomstole består af seks personer, og afgørelserne skal være enstemmige. Nævningedomstolen i staterne består som regel af 12 personer. Hvor stort flertal, der skal til for at træffe en afgørelse, varierer (nogle stater kræver enstemmighed, andre 9 ud af 12 eller 10 ud af 12).⁹⁹

I produktansvarssager afgør nævningene erstatningsspørgsmålet, herunder om der skal idømmes punitive damages. Nævningene er ikke jurister, og erstatningsudmålingen kan derfor være påvirket af følelsesmæssige overvejelser¹⁰⁰, hvilket advokaterne forstår at udnytte ved fx af vise blodige videoer af skadelidtes skader. Dette kan være medvirkende til, at erstatningen bliver høj. Som et eksempel herpå er en sag fra USA i 1999, hvor en spritbilist køre op bag i en bil ført af en kvinde med fire børn på bagsædet. Benzintanken i hendes bil eksploderede ved sammenstødet, hvorved hendes børn fik forbrændinger på kroppen og i ansigtet. Kvinden anlagde sag - ikke mod spritbilisten, men mod General Motors med påstand om, at benzintanken var placeret uhensigtsmæssigt. Kvinden fik medhold

---

⁹⁵ Widmer, 2008: 303

⁹⁶ Christrup & Hansen, 2010: 137

⁹⁷ Martensen, 2003: 8

⁹⁸ Dodds-Smith & Spencer, 2010: 144

⁹⁹ Gately & Colton, 2010: 308

¹⁰⁰ Haug, 2006: 17

og fik i første instans 107 mio. dollar i skadeserstatning og 4,9 mia. (milliarder!) dollars i punitive damages.¹⁰¹

2.4.2.3 Danmark

I Danmark dømmes produktansvarssager af en dommer uden deltagelse af nævninge.¹⁰²

2.4.3 Punitive damages¹⁰³

2.4.3.1 England

Punitive damages er ikke kompenstation for et tab, men en bodelignende straf, der pålægges sagsøgte som en præventiv foranstaltning mod gentagelser.¹⁰⁴ Punitive damages er i dag i engelsk ret begrænset til to slags sager:

- Embedsmisbrug¹⁰⁵
- Sager, hvor sagsøgte bevidst og helt beregnende har søgt fortjeneste på sin skadevoldende handling.¹⁰⁶

Punitive damages er generelt sjældent anvendt i engelsk ret¹⁰⁷, men hvis de anvendes, holdes de på et relativt lavt niveau, idet de udelukkende skal bruges som straf over for sagsøgte for at vise, at "*tort does not pay*"¹⁰⁸. Hvis der er flere skadelidte, ganges beløbet ikke op tilsvarende. I stedet skal de skadelidte dele den sum, det idømmes skadevolder at betale.¹⁰⁹

Det er helt efter dommerens skøn, om der skal idømmes punitive damages og i givet fald, hvor stort beløbet skal være.¹¹⁰

2.4.3.2 USA

Også i USA er punitive damages en straf lignende erstatning, der oprindelig kun blev brugt, hvis der efter sagens oplysninger ikke var tvivl om, at sagsøgte udvi-

¹⁰¹ Anderson v. General Motors Corp., BC116926, (Super. Ct., Los Angeles), 1999, citeret I: Andersen & Reedtz, 2000: 202

¹⁰² Christrup & Hansen, 2010: 134

¹⁰³ "Punitive damages" (pønalt begrundet erstatning) anvendes som et direkte løn i dansk juridisk litteratur og anvendes derfor i uoversat form her, se Andersen & Reedtz, 2000: 212; fx Haug, 2006: 22; König & Hansen, 1989: 129; Martensen, 2003: 41; Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 96

¹⁰⁴ Rogers, 2006: 942

¹⁰⁵ ibid.: 943

¹⁰⁶ ibid.: 945

¹⁰⁷ Dodds-Smith & Spencer, 2010: 148

¹⁰⁸ Rogers, 2006: 946

¹⁰⁹ ibid.: 947

¹¹⁰ Widmer, 2008: 318

ste grov til sidesættelse af hensynet til skadelidte. Fokus er således på sagsøgtes adfærd og ikke på skadelidtes tab.¹¹¹

Punitive damages skal betales til alle skadelidte (beløbet deles ikke op), så i virkeligheden kan sagsøgtes straf mangedobles, hvilket er blevet kritiseret, idet det strider mod reglen i den amerikanske strafferet om, at man ikke kan straffes flere gange for samme forbrydelse (*double jeopardy clause*).¹¹² At beløbet ganges op kan være et problem ved gruppesøgsmål, hvor antallet af kravstillerne kan være så stort, at erstatningens størrelse kan føre til konkurs.¹¹³

Disse efter danske forhold store beløb har medført, at der i mange stater er lovreguleret herom. Mange stater kræver således, at der skal være udbetaalt egentlig erstatning for at kunne opnå punitive damages.¹¹⁴ I nogle stater kræves der endvidere "*clear and convincing*" beviskrav for groft dadelværdigt forhold for at opnå punitive damages i modsætning til det sædvanlige "*a preponderance of evidence*" (med overvejende sandsynlighed).¹¹⁵ I andre stater er der indført maksimumsgrænser for beløbet. Disse foranstaltninger har medført, at antallet af sager om punitive damages falder, at beløbene er mindre, og at det kræves, at der foreligger enten alvorlig skade eller dødsfald, samt at producenterne skal have udvist grov forsømmelse.¹¹⁶

2.4.3.3 Danmark

Punitive damages er ikke tilladt i dansk ret.¹¹⁷ Hvis der skal straffes, sker dette via strafferetten.

2.4.4 Gruppesøgsmål¹¹⁸

Jeg vil indlede beskrivelsen af gruppesøgsmål med at definere begrebet gruppesøgsmål samt det beslægtede begreb "kumulation", således at begreberne ikke forveksles.

Kumulation

Kumulation betyder, at krav mellem flere end to parter behandles samlet i én retssag. Det helt afgørende er, at de personer, der har krav i sagen, stadig er parter i sagen og har de partsrettigheder, der tilkommer parter i en retssag (fx at anke en afgørelse, at få kopi af sagsakter, at udtale sig (fx via processkrifterne)

---

¹¹¹ ibid.: 301

¹¹² Widmer, 2008: 304

¹¹³ ibid.

¹¹⁴ ibid.: 322

¹¹⁵ ibid.: 302

¹¹⁶ Haug, 2006: 23

¹¹⁷ Chrstrup & Hansen: 137

¹¹⁸ Termen behandles terminologisk, jf. pkt. 4.5

m.m.).¹¹⁹ Der er således forskel på at være part i en retssag end bare at deltagte passivt i et gruppesøgsmål.¹²⁰

Gruppesøgsmål

Gruppesøgsmål adskiller sig fra almindelig kumulation ved, at de personer, hvis krav behandles i retssagen, ikke er part i sagen.¹²¹ De har valgt en repræsentant til at føre sagen for sig. De er således passive deltagere uden partsstatus. Selv om de ikke er parter i sagen, er resultatet af gruppesøgsmålet bindende for dem.

2.4.4.1 England

Ved gruppesøgsmål (*group litigation*) i engelsk ret har parterne stadig partsstatus. Denne procesform svarer således mere til en særlig form for kumulation, idet man samler behandlingen af flere ensartede krav ved at få retten til at udstede en Group Litigation Order. Fordelen ved at samle flere krav er, at retten som regel vil udpege en af sagerne som en prøvesag (*test case*), således at juridiske spørgsmål bliver afklaret for denne sag, som de øvrige sager derefter kan rette sig efter og hurtigere blive afgjort. For at få retten til at udstede en Group Litigation Order skal kravene være ensartede, og retten skal skønne, at denne procesmåde er den bedste måde at behandle kravene på, og at andre procesmåder ikke vil fremme sagerne bedre.¹²²

En Group Litigation Order indeholder

- en registrering af alle sager omfattet af den pågældende Group Litigation Order
- oplysninger om kravenes indhold
- den domstol, der står for sagsstyringen.

Retten udsteder anvisninger mht. hvilken ret, der skal tage sig af sagen, samt hvorledes en Group Litigation Order skal offentliggøres, så andre kravstillere kan tilmelde sig gruppesøgsmålet. Gruppesøgsmålet er således en tilmeldingsmodel og ikke en frameldingsmodel.¹²³

2.4.4.2 USA

I USA anvendes *class action*, hvis et krav skal rejses af en repræsentant på vegne af mange kravstillere. Kun repræsentanten er part i sagen - de øvrige kravstillere er ikke parter i sagen, men er alligevel bundet af resultatet.¹²⁴ Formålet med class action-procesmåden er at tillade meget små krav at blive behandlet ved domstolene. Sådanne krav ville ellers ikke blive bragt, idet omkostningerne ved

---

¹¹⁹ Betænkning nr. 1468, Kap. 1, afsnit 4.2

¹²⁰ ibid.

¹²¹ Thomsen, 2007: 276

¹²² Brown & Dodds-Smith, 2010: 57

¹²³ ibid.

¹²⁴ Widmer, 2008: 379

sagen ville være for store til at det kunne betale sig.¹²⁵ Et andet formål er, at class action kan virke præventivt på visse virksomheder. Hvis fx et kreditkortsel-skab tog for store gebyrer svarende til 2 dollar for hver kreditkortkunde, er det ikke særlig sandsynligt, at selskabet ville blive mødt med krav fra individuelle sagsøgere. Hvis selskabet imidlertid kunne mødes med krav fra en stor gruppe af kravstillere, ville sagen stille sig anderledes, idet kravet ville kunne løbe op i meget store beløb.¹²⁶ Til trods for disse fordele er systemet imidlertid også blevet kritiseret. Den største kritik går på, at en sagsøgt ofte kan føle sig presset til at indgå forlig, selv om han i virkeligheden mener, at han er uskyldig i det rejste krav. En af grundene hertil er det ovenfor omtalte amerikanske omkostningssystem (the American Rule), og en anden er frygten for at blive idømt punitive damages, som kan løbe op i store beløb.

Reglerne for class actions er for de fleste staters vedkommende bygget på de føderale regler (Rule 23 i Federal Rules of Civil Procedure 2005)¹²⁷, som er følgende:

Først og fremmest skal en navngiven person anlægge sagen. Denne person vil blive gruppens repræsentant, hvis sagen godkendes som class action. Dernæst skal repræsentanten beskrive den gruppe, på hvis vegne en class action foreslås. I en kønsdiskriminationssag i varehuset Wal-Mart blev gruppen fx beskrevet således: *"All women employed at any Wal-Mart domestic retail store at any time since December 26, 1998, who have been or may be subjected to Wal-Mart's challenged pay and management track promotions policies and practices".*¹²⁸

Endelig skal repræsentanten begære class action hos en domstol, dvs. anmode om at få sagen godkendt som class action. For at få denne godkendelse skal følgende være opfyldt:

- 1) Der skal være så mange gruppemedlemmer, at det ikke vil være praktisk muligt at kumulere sagerne.
- 2) De retlige og faktiske forhold skal være ensartede for alle gruppemedlemmer.
- 3) Repræsentanternes påstande skal være typiske for gruppens påstande som helhed.
- 4) Repræsentanterne skal på retfærdig og tilstrækkelig måde beskytte gruppens interesser.¹²⁹

Endvidere skal class action være den bedste og mest retfærdige procesmåde at behandle søgsmålet på.¹³⁰

---

¹²⁵ ibid.: 380

¹²⁶ Eksemplet er fra Widmer, 2008: 380

¹²⁷ Widmer, 2008: 383

¹²⁸ ibid.: 382

¹²⁹ Anscombe & Williams, 2010: 152

¹³⁰ ibid.

I USA gælder frameldingsmodellen. For at kunne framdle sig må man naturligvis være klar over, at der er en class action-sag. De føderale regler siger herom, at gruppemedlemmerne skal underrettes "*by the best notice practicable*", og dette betyder i nogle tilfælde individuel underretning. Underretningen skal indeholde, hvad sagen drejer sig om, definition på søgsmålet, samt at man har mulighed for at framdle sig og selv forfølge kravet. Hvis man ikke framelder sig, har afgørelsen i den pågældende class action bindende virkning, jf. Rule 23(c)(3).¹³¹

2.4.4.3 Danmark

Indtil 1. januar 2008 fandtes der ikke gruppesøgsmål i Danmark. I stedet var man henvist til kumulation af sager eller anlæggelse af prøvesager, som kunne danne præcedens for efterfølgende sager. Gruppesøgsmål blev indført 1. januar 2008, jf. retsplejelovens kapitel 23a. Den helt afgørende forskel fra tidligere procesformer er, at en persons krav nu kan blive behandlet af en domstol, uden at personen selv er part i sagen - han er i stedet repræsenteret ved en repræsentant.¹³²

Betingelserne for at få godkendt et gruppesøgsmål er, at kravene er ensartede i faktisk og retlig henseende. Som eksempler på sådanne krav kunne være deltage i en pakkerejse eller et antal skadelidte, som har et krav mod en producent af et defekt produkt.¹³³ Endvidere skal kravene vedrøre flere personer, og gruppesøgsmålet skal være den bedste måde at behandle sagerne på.¹³⁴

Det er ligeledes et krav, at gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde. Retten skal skønne, om der kan foretages en underretning, der med stor sandsynlighed gør, at alle berørte får kendskab til sagen og kan tage stilling til, om de ønsker at deltagte.¹³⁵ Der fastsættes en frist, inden for hvilken potentielle gruppemedlemmer skal tilmelde sig.¹³⁶

Endvidere skal der kunne udpeges en grupperepræsentant. Denne kan enten 1) være et medlem af gruppen, 2) en forening, privat institution eller sammenslutning, eller 3) en offentlig myndighed, der ved lov bliver bemyndiget til at fungere som repræsentant. Som regel antager en grupperepræsentant en advokat til at føre sagen for sig.¹³⁷

Hovedreglen er tilmeldingsmodellen, men frameldingsmodellen eksisterer også. Denne afviger dog klart fra den amerikanske model ved, at kravene kun må være af meget ringe størrelse (ikke over 2.000 kr.), og at frameldingsmodellen i det

---

¹³¹ Widmer, 2008: 386

¹³² Thomsen, 2007: 276

¹³³ Egelund Thomsen, 2007: 277

¹³⁴ ibid.

¹³⁵ ibid.: 278

¹³⁶ ibid.

¹³⁷ ibid.: 280

konkrete tilfælde er bedre end tilmeldingsmodellen (den er altså subsidiær i forhold til tilmeldingsmodellen). Den helt afgørende forskel er imidlertid, at kun en offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget hertil, må fungere som grupperepræsentant (fx Forbrugerombudsmanden).¹³⁸

2.4.5 Delkonklusion: processuelle forhold

Produktansvarsdirektivet regulerer ikke processuelle forhold, så den store forskel i reglerne mellem de tre lande på dette område kan tilskrives, at reglerne i USA skiller sig markant ud som følger:

Hvad angår omkostninger har Danmark og i lettere modificeret form England et system, hvorefter den tabende part betaler modpartens omkostninger - både retsafgift, rettens omkostninger og ikke mindst advokatomkostninger. USA adskiller sig ved at have den såkaldte American Rule, som indebærer, at kravstillerne vil have lettere ved at anlægge sag, idet de ikke skal frygte at bære modpartens advokatomkostninger. Dette forstærkes yderligere af contingency fee-arrangementet, som er meget udbredt i USA, og som betyder, at en sag kan anlægges uden omkostninger (økonomiske) for en part, idet advokaten ikke tager sig betalt, hvis sagen tabes. Til gengæld kan advokaten kræve helt op til 40 % af det beløb, der tilkendes i erstatning, hvis sagen vindes. England har et arrangement, der kun ligner lidt ved de såkaldte Conditional Fee Agreements, hvorefter advokaten ikke får betaling, hvis sagen tabes, men til gengæld et på forhånd aftalt højere beløb, hvis sagen vindes. Forskellen på dette arrangement og de amerikanske contingency fee-arrangementer er, at beløbet maksimalt må være 100 % af sædvanligt salær, og ikke som i de amerikanske regler op til 40 % af erstatningsbeløbet, som kan være meget høje beløb. I Danmark er der ikke tradition for contingency fee-arrangementer.

USA skiller sig endvidere ud ved at tillade nævningeafgørelser i produktansvarsager. Det er nævningenes opgave at udmåle erstatningens størrelse. Eftersom nævningene ikke er jurister, ses det ofte, at afgørelserne synes at afhænge mere af følelsesmæssige grunde end af juridiske fakta. Dette kan gøre erstatningerne og punitive damages meget store. I hverken England eller Danmark afgøres produktansvarssager af nævninge. Endvidere er der i Danmark slet ikke punitive damages. England tillader dem, men begrænser dem til kun at kunne anvendes i meget få sager, og endvidere udmåles disse beløb af juridiske dommere og ikke nævninge, hvilket gør, at de beløb der idømmes, slet ikke når op i den størrelsesorden, man ser i USA.

Hvad gruppesøgsmål angår, har den danske model både lighedstræk med den amerikanske og den engelske. Den danske model ligner den amerikanske ved, at kravstillerne afgiver deres partsstatus til en repræsentant, men alligevel forbliver bundet af den dom, der afsiges i gruppesøgsmålet. Den danske model ligner den engelske model, ved at modellen er en tilmeldingsmodel bortset fra særlige til-

---

¹³⁸ ibid.

fælde, hvor en offentlig myndighed (bemyndiget ved lov) anlægger sagen. Alle tre modeller ligner dog hinanden, hvad angår regler for overhovedet at få godkendt et gruppesøgsmål. Således skal gruppemedlemmer underrettes, kravene være relativt ens, og retten skal skønne, at gruppesøgsmålsmodellen er den bedste procesmåde for det pågældende søgsmål.

3. JURIDISK OVERSÆTTELSESTEORI

Med henblik på at besvare anden del af problemformuleringen vil jeg nu undersøge, hvilke oversættelsesteoretiske faktorer, der kan ligge bag valg af oversættelsesstrategi. For at nå til en besvarelse vil jeg indlede med at undersøge, hvad der generelt karakteriserer juridisk sprog, herunder forholdet mellem sprog og retssystemer, og hvad der særligt karakteriserer common law, der er den retsfamilie, som både England og USA tilhører. Jeg vil gå lidt mere i dybden med baggrunden for det særlige sprog i common law-landene og endvidere kort berøre, hvordan amerikansk ret har skilt sig ud fra engelsk ret. Selve diskussionen af juridisk oversættelsesteori vil få en selvstændig introduktion.

3.1 Generelle betragtninger

3.1.1 Retssystemer

I litteraturen om juridisk oversættelse understreges gang på gang vigtigheden af at gøre sig klart, at man ikke blot oversætter fra et sprog til et andet sprog, men fra et retssystem til et andet retssystem.¹ Videnskabeligt sprog, som fx matematik og fysik, har definitioner, der gælder over hele verden, idet naturlovene er universelle, og man kan derfor ikke tale om fx engelsk mikrobiologi eller canadisk geologi.² Hvert land har sit eget retssystem med deraf følgende helt specielle juridiske sprog, som afspejler dets kultur, moralske værdier, historie og udvikling.³

Et sprog har så mange juridiske sprog, som der er retssystemer, der anvender det pågældende sprog som juridisk sprog. Således har f.eks. hollandsk fem juridiske sprog⁴, og engelsk anvendes i en lang række landes retssystemer, såsom England, Skotland, USA, Australien, New Zealand m.fl. Det kan derfor også være relevant at tale om ”oversættelse” fra fx engelsk til engelsk, hvor retssystemerne er forskellige, fx England og USA.⁵

Visse retssystemer har mere til fælles end andre, og i den forbindelse taler man om retsfamilier.

3.1.2 Retsfamilier

På baggrund af deres historiske udvikling⁶ er retssystemerne inddelt i retsfamilier.⁷ De to største retsfamilier er common law, hvorunder hører England og USA,

---

¹ Se fx Cao, 2007: 17; de Groot & van Laer, 2008: afsnit 5; Mattila, 2006: 77; Sandrini, 2009: 37; Šarčević, 2000: afsnit 15; Weston, 1993: 11.

² Zweigert og Kötz, 1998: 15

³ Cao, 2007: 23 & Sandrini, 1996: 3

⁴ De Groot, 1998: 22

⁵ Weisflog, 1986: 184

⁶ Nogle komparatister har inddelt efter andre kriterier, men den diskussion er ikke relevant her.

⁷ Lando, 2009: 208

og civil law, hvor Danmark som oftest placeres, om end nogle komparatister placerer dansk ret i en familie for sig selv.⁸ Dette skyldes, at dansk ret ikke har fået direkte indflydelse fra romerretten, men kun indirekte gennem tysk ret. Denne distinktion er imidlertid ikke væsentlig for denne undersøgelse og vil derfor ikke blive kommenteret yderligere.

3.1.2.1 Common law

Common law-systemet udspringer fra England og har derefter bredt sig til diverse kolonier (USA, Australien, New Zealand m.fl.), og en beskrivelse af common law-systemet vil derfor tage sit udgangspunkt i England.

Common law-sproget er særpræget ved, at det indeholder mange ord af både latinsk og fransk oprindelse, mange synonymer og er meget ordrigt. I en oversætelsessituation er det relevant for oversætteren at vide, hvorfra sprogets særegenhed stammer for med den baggrundsviden at kunne afgøre, hvad der er vigtigt at lægge vægt på, og hvor der med sindsro kan omskrives til en mere mundret oversættelse. Jeg vil derfor tage et kort tilbageblik i historien og beskrive, hvordan common law opstod, og hvorfra dets store ordrigdom med mange synonymer opstod:

Det var Vilhelm Erobreren, der bragte den franske indflydelse med sig til England i 1066 samt ikke mindst selve common law-systemet. Riget blev samlet, og sager blev ikke længere afgjort af stammehøvdingen (som i angelsaksernes tid), men ved the King's Court. The King's Court bestod af dommere med en vis uddannelse inden for kanonisk ret og romerretten.⁹ Disse dommere rejste rundt i landet, så alle grevskaber havde adgang til the King's Court. Således blev reglerne udøvet af the King's Court fælles ret i hele England – *common law*.¹⁰

Rent sprogligt var den franske indflydelse fra normannerne indledningsvist primært mundtlig. Fransk var overklassens sprog og blev talt ved vigtige offentlige institutioner, og havde derfor stor indflydelse på sproget (fx *authority*, *chancellors*). I det skrevne sprog (efter Vilhelm Erobreren) gik man først fra en blanding af engelsk og latin til udelukkende at anvende latin.¹¹ Latin i juridisk sprog blev delvist angliseret og krydret med oldfranske udtryk og endte som det, der blev kaldt Law Latin, som blev anvendt i perioden 500-1500.¹²

Det mundtlige juridiske sprog var fransk, og advokater skulle lære Law French (som er en blanding af fransk og engelsk, der er uforståeligt for både fransk-mænd og englændere). Den almindelige borger forstod ikke Law French, hvilket skabte en del utilfredshed, som endte med, at al procesførelse i retten fra om-

⁸ Se fx Tamm, 2009: 78

⁹ Beveridge, 2000: 1

¹⁰ ibid.

¹¹ Mellinkoff, 1963: 65

¹² ibid.: 73

kring år 1400 skulle foregå på engelsk. Der var imidlertid det problem, at mange af de franske ord ikke havde engelske ækvivalenter. Så for at sikre, at betydningen gik klart igennem for alle, gjorde man det til vane at bruge både de engelske og de franske betegnelser, og på den måde opstod der mange synonymer, som stadig bruges.¹³ Til eksempel kan nævnes "last will (engelsk) and testament (fransk)", "terms (engelsk) and conditions (fransk)", "devise (fransk) and bequeath (engelsk)", "breaking (engelsk) and entering (fransk)" "goods (engelsk) and chattels (fransk)" m.fl.¹⁴ Det ses således, at der ofte med fordel kan ses bort fra sådanne synonymer ved oversættelse fra engelsk.

3.1.2.2 Amerikansk afvigelse fra det engelske retssystem

At der er forskel på amerikansk og britisk engelsk almensprog, er ingen hemmelighed – faktisk så stor forskel, at det provokerede den irsk-britiske dramatiker George Bernard Shaw til at udtale: "*England and America are two countries ... separated by a common language ...*".¹⁵ Men der er ikke blot amerikansk engelsk – der er også amerikansk juridisk engelsk. Nedenfor følger eksempler på, hvordan det amerikanske retssystem er afveget fra det engelske, og hvorledes disse forskelle har haft indflydelse på sproget.

Amerikansk ret er baseret på det common law-system, som briterne tog med sig, da de koloniserede USA. Dog endte engelsk rets indflydelse på amerikansk ret stort set med uafhængighedserklæringen og er i dag svag, idet amerikanske dommere kun sjældent henviser til engelsk retspraksis.¹⁶ Amerikansk ret lægger i højere grad end engelsk ret vægt på den skrevne ret, dvs. lovgivning. Således har amerikansk ret de i pkt. 2.1.3 omtalte *Restatements of the Law*, som næsten kan minde om europæiske kodifikationer.¹⁷

Til forskel fra England er USA et føderalt samfund, hvor al magt, der ikke står specifikt angivet i forfatningen, beror hos staterne. Unionen har sin lovgivningsmagt, udøvende magt og domstole, og det samme har hver enkelt stat.¹⁸ Det forhold, at USA er et føderalt samfund med 50 enkeltstater har indflydelse på sproget, således at amerikanske termer ofte er mere gennemsigtige, klare og tydelige end de termer der anvendes i det engelske retssystem, idet de skal kunne forstås af jurister i alle 50 stater, hvis lovgivning adskiller sig fra hinanden.¹⁹ Et eksempel herpå er "andenhåndsviden", der i engelsk ret betegnes "hearsay" og i amerikansk ret "second-hand evidence".

---

¹³ Beveridge, 2000: 4

¹⁴ Mellinkoff, 1963: 121-122

¹⁵ Weisflog, 1986: 184

¹⁶ Mattila, 2006: 241

¹⁷ Tamm, 2009: 121

¹⁸ Lando, 2009: 130

¹⁹ Mattila, 2006: 244

3.2 Oversættelsesstrategi

Til min diskussion af juridisk oversættelsesteori har jeg valgt at tage udgangspunkt i en prioriteret oversættelsesstrategi opdelt i syv trin fremsat af Alenka Kocbek.²⁰ Dette har jeg ikke gjort, fordi jeg er helt enig med hende i strategien, men tværtimod fordi jeg på mange punkter er uenig, og jeg derfor har vurderet, at strategien vil fungere som en god basis for en diskussion. Derudover er strategien af nyere dato (fremsat i 2008), så Kocbek har haft lejlighed til at stifte kendtskab med de seneste teorier, før hun fremsatte sin egen strategi. Endelig er strategien omfattende, således at den giver mig mulighed for at kommentere de oversættelsesteoretiske forhold, jeg har valgt at inddrage i denne undersøgelse, fordi de både giver et generelt billede af oversættelsesteorien og samtidig berører de aspekter, jeg anvender i min terminologigennemgang. Jeg har fravalgt at kommentere de sidste tre trin i Kocbeks oversættelsesstrategi, idet de første fire trin er tilstrækkelige for min fremstilling, men vedlægger strategien i sin helhed som bilag 1.

Hvert trin i Kocbeks strategi består af en overskrift og en uddybende tekst. Idet strategien er vedlagt, vil jeg nøjes med at gengive overskriften på engelsk og derefter blot referere de dele af den uddybende tekst, jeg har valgt at kommentere. For oversuelighedens skyld har jeg forsynet hvert trin med en overskrift (undertiden også en hovedoverskrift), således som jeg mener, at de passer ind i juridisk oversættelsesteori. Disse overskrifter er således mine egne og ikke Kocbeks.

3.2.1 Oversættelse på tekstniveau

3.2.1.1 Tekstens funktion

"Stage 1: Identify the Skopos/Function of the Translation"

Helt overordnet er jeg enig i, at man starter med en global strategi, hvor teksten ses i sin helhed, og tekstens funktion bestemmes. I modsætning til andre tekster kan juridiske tekster dels være rent informative eller beskrivende (fx instruktioner, lærebøger), dels være performative, dvs. retsskabende²¹ (fx love, forordninger, kontrakter, traktater), og teksten er derfor underlagt det pågældende retssystems formkrav, hvilket er vigtigt at have for øje ved en oversættelse. I Danmark får en kontrakt fx retskraft, hvis den er underskrevet af begge parter, hvormod visse typer aftaler i Frankrig skal være underskrevet af en notar og i England være forsynet med segl for at få retskraft.²²

Som et eksempel nævner Kocbek en oversættelse, der skal bruges som basis for et nyt dokument, som skal bruges i et andet (målsprogets) retssystem, og som

---

²⁰ Kocbek, 2008: 66

²¹ Garzone, 2000: 8

²² Faber, Hjort-Pedersen, Madsen & Tournay, 1997: 19

derfor skal tilpasses målsprogets retssystem. I dette tilfælde anbefaler Kocbek altså en målsprogsorienteret strategi, og hvad en målsprogsorienteret, hhv. en kildesprogsorienteret strategi indebærer, vil jeg uddybe nedenfor.

3.2.1.2 Kildesprogs- og målsprogsorientering, herunder skoposteorien

I en kildesprogsorienteret strategi holder man sig strengt til kildeksten og forsøger at gendanne denne så nøjagtigt som muligt på målsproget. Der kan her være mange direkte lån²³ og parafraser. Problemet med en meget kildesprogsorienteret oversættelsesstrategi er, at der ikke tages højde for det kulturelle univers og det særlige sprog med tilhørende kollokationer²⁴ og tekstkonventioner²⁵, som modtageren af teksten er vant til. Dermed kan oversættelsen forekomme kluntet og "oversat" og være svær at læse og forstå.

Ved en målsprogsorienteret strategi forsøger man at efterligne parallelle tekster i målsproget så meget som muligt, både hvad angår opsætning og sprog. Således vil oversættelsen ligne et originalt dokument, og den vil ofte kun have lidt lighed med kildeksten.²⁶ Vermeer ligger i den alleryderste ende af målsprogsorienterede strategier, idet han i 1980'erne fremsatte sin skopos²⁷-teori, som går ud på, at målsprogsstekstens *funktion* kan være en anden end kildekstens. Ifølge Vermeer er oversætterens vigtigste opgave derfor at tage højde for de kulturelle forventninger, *modtageren* af oversættelsen har.²⁸ Šarčević kritiserer Vermeer for at hævde, at skopos-teorien kan anvendes på al slags oversættelse, herunder også juridisk oversættelse.²⁹ Også Cao udtrykker sin uenighed heri og siger direkte "*I do not agree with many aspects of the skopos theory and have doubts as to whether it is suitable for legal translation.*"³⁰ Vermeer glemmer nemlig at tage højde for det specielle juridiske univers, hvor juridiske hensyn bør være fremhæskende, dvs. tekstfunktion (performativ eller informativ) samt den ekstralingvistiske kontekst, hvor en evt. lovvalgsklausul har afgørende indflydelse på valg af strategi.

Som argumentation mod skoposteoriens anvendelse på juridiske tekster fremhæver Šarčević Vermeers fosikringsaftaleksempel.³¹ Vermeer har i forbindelse hermed hævdet, at en sådan aftale kan oversættes forskelligt alt efter funktion, og at målsprogskonventioner bør anvendes, når oversættelsen skal bruges i praksis,

---

²³ Dvs. at termen overføres uoversat fra kildesproget til målsproget

²⁴ Grammatisk betegnelse for ord, der hyppigt optræder sammen (fx at "føre bevis" frem for at "bringe bevis").

²⁵ Både sproglige og ikke-sproglige elementer (fx brug af tegn, symboler og andre typografiske midler), der er særlige for et sprog (Nielsen, 2002: afsnit 2)

²⁶ Faber, Hjort-Pedersen & Klinge, 1998: 28

²⁷ Skopos er græsk og betyder "hensigt" eller "formål"

²⁸ Vermeer, 1987: 29

²⁹ Šarčević, 1997: 18

³⁰ Cao, 2007: 35

³¹ Šarčević, 2000: afsnit 6

og en kildesprogsorienteret strategi bør anvendes, når oversættelsen skal bruges som bevis i retten.³² Šarčević påpeger her, at Vermeer glemmer, at hvorvidt en målsprogsstrategi bør anvendes, afhænger af *lovvalgsklausulen* i aftalen og ikke af, hvad aftalen skal bruges til. Šarčević hævder, at Vermeer "oversimplifies the decision-making process of legal translators to the point that it is misleading".³³ Her vil jeg inddrage Madsen, som også synes at distancere sig fra Vermeers skoposteori, idet hun lader oversættelsesstrategien afhænge af, hvilket retssystems regler der lægges til grund for oversættelsens retlige fortolkning og ikke bare af oversættelsens funktion som i skoposteorien.³⁴ Afgørende er således, hvilket retssystems lovregler der gælder, hvis den oversatte tekst indgår i en retssag. Hvis fx kildeteksten er dansk, og lovvalget er dansk, bør oversættelsen være kil-desprogsorienteret, idet en dommer vil tage udgangspunkt i den danske tekst, når han skal fortolke i tilfælde af en retstvist.

Som opsummering på trin 1 vil jeg fremhæve, at jeg er enig i Kocbeks overordnede strategi, hvor tekstens funktion først og fremmest bestemmes. Jeg er imidlertid uenig i, at en målsprogsorienteret strategi ukritisk anvendes, idet valg af strategi af ovenstående grunde mest formålstjenligt først og fremmest bør afhænge af oversættelsens juridiske kontekst.

3.2.1.3 Kommunikationssituationen

"Stage 2: Establish the Number of Legal Systems Involved in the Translation"

Jeg er enig i, at man bevæger sig fra en analyse af tekstens funktion til tekstens kommunikationssituation, hvor de involverede retssystemer bestemmes, hvis betydning jeg allerede har været inde på, jf. pkt. 3.1.1, og derfor ikke vil kommentere yderligere.

3.2.1.4 Grad af beslægtethed

"Stage 3: Establish the Degree of Relatedness of the Legal Systems Involved"

Kocbek anfører, at man bør inddele de retssystemer, oversættelsen vedrører, og kategorisere dem i retsfamilier, således at man får et overblik over, hvor beslægtede de pågældende retssystemer er. Her, siger Kocbek, skal man være opmærksom på, at ækvivalensgraden af juridiske begreber direkte afhænger af, hvor beslægtede de pågældende retssystemer er og ikke af sprogene. Hvor retssystemerne står fjernt fra hinanden, kan det være svært at finde ækvivalens.

Her kommer Kocbek ind på to vigtige faktorer, nemlig ækvivalensgraden og graden af beslægtethed. Ækvivalensbegrebet vil blive diskuteret nedenfor under trin 4, så jeg vil her kommentere graden af beslægtethed.

---

³² Vermeer, 1986: 34 citeret i hhv. Šarčević, 2000: afsnit 6 og Madsen, 1997: 17.

³³ Šarčević, 2000: afsnit 6

³⁴ Madsen, 1997: 23

Ved juridisk oversættelse står vi over for en "systemkløft" (*systems gap*), dvs. en kløft mellem to retssystemer, hvilket resulterer i sproglige differencer³⁵, og jo større systemkløften er, jo større forskel er der mellem de juridiske sprog.³⁶ Terners ækvivalensgrad afhænger derfor primært af retssystemernes indbyrdes afhængighed og ikke af de pågældende sprogs indbyrdes afhængighed.³⁷

de Groot siger herom:

Because of the system-specificity of legal terms, logically, full equivalence only occurs where the source language and the target language relate to the same legal system. In principle, this is only the case when translating within a bilingual or multilingual legal system, such as that of Belgium [...].³⁸

Delvist inspireret af de Groot³⁹ har jeg til illustration udarbejdet nedenstående figur, der viser graden af beslægtethed:

Fig. a)

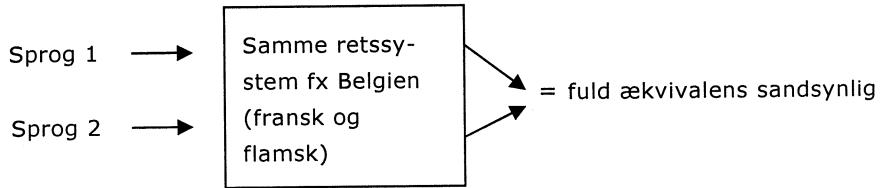
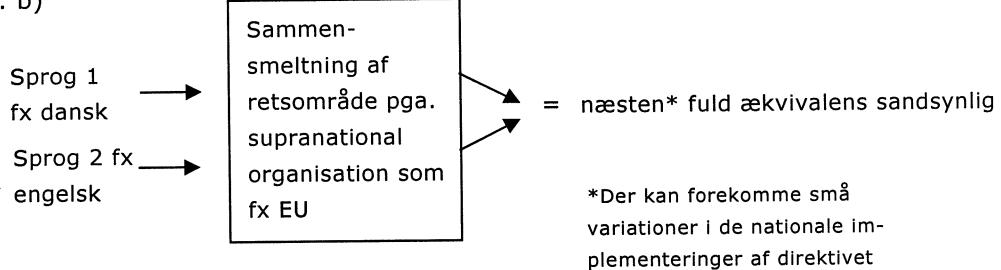

Fig. b)

³⁵ Weisflog, 1986: 188

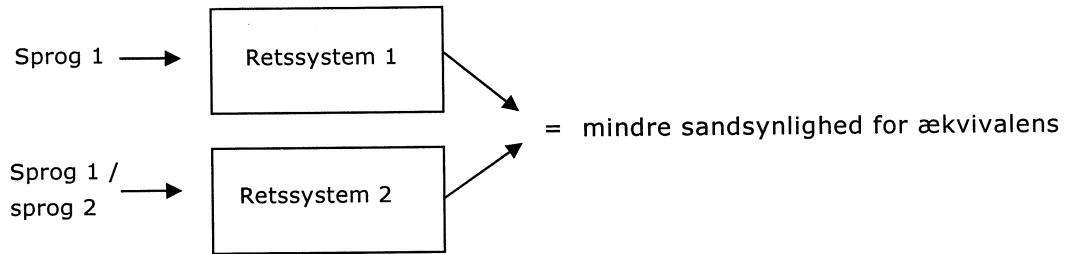
³⁶ Cao, 2007: 31

³⁷ De Groot & van Laer, 2008: afsnit 11

³⁸ ibid.: afsnit 9

³⁹ ibid.: afsnit 10, 11

Fig. c)

Figur 1: Egen illustration delvist inspireret af de Groot, 2008: afsnit 10 + 11

Som det ses af fig. 2 a), vil der i relation til denne undersøgelse således være stor sandsynlighed for ækvivalens mellem begreber hentet fra hhv. Englands og Danmarks nationale implementeringer af produktansvarsdirektivet, idet begge vil være underlagt direktivet. Omvendt kan det, som det ses af fig. 2 b), også forekomme, at der ingen ækvivalens er mellem juridiske begreber på engelsk og amerikansk, idet de har hver deres retssystem - til trods for, at de begge stammer fra common law-familien.

3.2.2 Oversættelse på begrebsniveau

"Stage 4: Translate Legal Concepts"

Jeg er overordnet set enig i, at man går fra den globale strategi, hvor man ser på tekstens funktion og kommunikationssituation, til en lokal strategi, hvor man beväger sig ned på begrebsniveau.

Indledningsvis opfordrer Kocbek til, at oversætteren først og fremmest undersøger kildesprogstermens betydning i det pågældende retssystem og dernæst søger ækvivalenter i målsprogstekstens juridiske sprog, fx ved at søge i ordbøger, ordlister, korpora, paralleltekster osv. Her kommer Kocbek lidt nemt uden om ækvivalensproblematikken, for før man opfordrer til at søge ækvivalens, vil det være hensigtsmæssigt med en definition af ækvivalensbegrebet.

3.2.2.1 Ækvivalens

Šarčević citerer Snell-Hornby for i 1986 at have fundet hele 56 forskellige definitioner på ækvivalens. Dette skyldes, at teoretikerne er enige om, at målet må være at finde en tekst, der er så ækvivalent som muligt, men hvorledes ækvivalens skal defineres, er der ikke enighed om.⁴⁰ Således er ækvivalens blevet smykket med et stort antal adjektiver med en betydning, der rangerer fra en meget tekstnær ækvivalensgrad (fx formel ækvivalens) til en dynamisk ækvivalens, der er langt mere målsprogsorienteret. Langt de fleste af disse nærmere definerede ækvivalenstyper synes at bestemme, hvor kildesprogs- eller målsprogsorienteret oversættelsen skal være, hvilket allerede er behandlet under trin 1, og jeg vil

⁴⁰ Šarčević, 1997: 47

derfor koncentrere mig om de ækvivalenstyper, der handler om ækvivalens på begrebsniveau.

3.2.2.1.1 Funktionel ækvivalens

Mange teoretikere anvender udtrykket *funktionel ækvivalens*, men bortset fra få står begrebet igen uden definition. Šarčević definerer imidlertid funktionel ækvivalens som "... a term designating a concept or institution of the target legal system having the same function as a particular concept of the source legal system".⁴¹

Šarčević foreslår, at man lader sig inspirere af juridiske dommere, når man skal finde frem til, hvorledes et juridisk begreb fungerer i et andet retssystem. Man ser på, hvordan et problem løses i målsprogets retssystem og sammenligner denne løsningsmodel med kildesprogets: "This should lead the translator to the concept or institution in the target legal system that has the same function as the concept concerned in the source legal system."⁴²

Således er det de forskellige retssystemers måde at løse juridiske problemer på samt retsreglers *funktion*, der sammenlignes, snarere end selve retsreglerne.

3.2.2.1.2 Juridisk ækvivalens

Kriteriet for at afgøre, om man har fundet en ækvivalent med samme funktion som kildetekstens er ifølge Šarčević, at der er opnået samme retsvirkning som i kildeteksten. Således skal der ikke blot opnås funktionel ækvivalens, men også juridisk ækvivalens (*legal equivalence*).⁴³ Šarčević siger herom: "For the purpose of legal translation, the acceptability of a potential equivalent is determined primarily by the results in practice, i.e., the legal effects".⁴⁴ Det er således hensigtsmæssigt ved afgørelsen af, om en ækvivalens er acceptabel, at der tages hensyn til både målsprogstermens og kildetermens anvendelsesområde og retsvirkning.

3.2.2.1.3 Definition på ækvivalens

På basis af mine undersøgelser kan jeg konstatere, at mange teoretikere foretrækker en målsprogsorientering, og jeg er selv tilhænger af, at man så vidt muligt tilpasser sin tekst efter målsprogsnormer, idet budskabet derved går klarest igennem. Jeg er imidlertid også enig med fx Šarčević og Madsen, når de påpeger, at man ikke ukritisk skal tilpasse sin oversættelse efter målsproget, men også have den juridiske kontekst og retsvirkning for øje. Mine ækvivalensbetrægtninger i terminologidelen vil derfor være baseret på en kombination af funktionel og juridisk ækvivalens som beskrevet ovenfor.

---

⁴¹ Šarčević, 1997: 236

⁴² ibid.

⁴³ ibid.: 229

⁴⁴ ibid.

3.2.2.2 Strategier til afhjælpning af manglende ækvivalens

Hvis der ikke findes passende ækvivalenter, fordi retssystemerne er for forskellige, foreslår Kocbek, at man bruger en af de Groots tre løsningsforslag på af hjælpe denne problematik.⁴⁵

3.2.2.2.1 Direkte lån

De Groot foreslår først og fremmest⁴⁶, at der anvendes direkte lån, hvor termen overføres uforandret til målsproget - om nødvendigt med en forklaring i parentes. Han maner dog til besindighed med brugen, idet det primære formål med en oversættelse er at gøre en tekst tilgængelig for en målgruppe, der ikke selv mestrer kildesproget. Han frygter, at teksten vil fremstå som en samling ord på fremmedsproget, der er sammenkædet med bindeord fra målsproget.⁴⁷ Han siger videre, at der også er den ulempe, at hvis kildesproget har et andet alfabet, vil det direkte lån fremstå helt uforståeligt og ulæseligt for målgruppen.⁴⁸ Også Weston er imod brugen af direkte lån, idet han anser denne strategi for en fallit-erklæring.⁴⁹ Før man giber til direkte lån, foreslår Weston, at man finder en semantisk ækvivalent, som ikke eksisterer i forvejen på målsproget (fx National Assembly for Assemblée Nationale). Heller ikke Šarčević synes at være ubetinget fortaler for brugen af direkte lån, idet hun på den ene side kan se fordelen ved at bruge kildesprogstermen som direkte lån (evt. med forklaring i parentes)⁵⁰ for at undgå fortolkning. På den anden side giver hun eksempler på, hvorledes en omfattende brug af direkte lån har haft indflydelse på, hvordan en tekst fortolkes i juridisk sammenhæng, hvilket naturligvis ikke er hensigten.⁵¹

Til ovenstående vil jeg fremhæve, at brugen af direkte lån altid må bero på den konkrete situation. De Groots argumenter forekommer en anelse usaglige, idet jeg tvivler på, at en oversætter ville anvende så mange direkte lån i en juridisk oversættelse, at oversættelsen fremstår fremmed - endsige bruge direkte lån i fx det kyrilliske alfabet! I hver situation må man bedømme, hvad målgruppen forventes at vide, og om anvendelsen af direkte lån kan tænkes at få juridiske følger.

3.2.2.2.2 Parafrasering

Som næste trin i sin prioriterede strategi foreslår de Groot, at oversætteren kompenserer for manglende ækvivalens ved at parafrasere.⁵² Jeg er enig med

---

⁴⁵ Kocbek, 2008: 68

⁴⁶ de Groot, 1998: 25

⁴⁷ de Groot, 2008: afsnit 17

⁴⁸ de Groot, 2008: afsnit 18

⁴⁹ Weston, 1993: 26

⁵⁰ Šarčević, 1997: 257

⁵¹ ibid.

⁵² de Groot, 1998: 25

Šarčević, når hun maner til forsigtighed her, idet oversætteren således til dels påtager sig koncipistens rolle, dels kan risikere en fortolkning, der ikke var hensigten.⁵³

De Groots tredje og sidste strategi er "dannelsen af neologismer", men inden da vil jeg indføje et forslag fra Šarčević, som jeg mener bør have forrang for neologismer, nemlig *lexical expansion*.

3.2.2.2.3 Lexical expansion

Šarčević foreslår til afhjælpning af ækvivalensproblematikken, at man kompenserer for manglende ækvivalens ved hjælp af *lexical expansion*.⁵⁴ Ved *lexical expansion* tilføjer man et ord til en eksisterende term i målsproget, som uden denne tilføjelse ville have en bredere (eller smallere) betydning end kildesprogstermen.⁵⁵ Jeg finder denne strategi særlig anvendelig, idet man uden megen parafrasering eller kommentering let og elegant kan beskrive nøjagtig, hvad fx det danske gruppesøgsmål indeholder ved at tilføje ordet "opt-in" til "class action".

Šarčević tilføjer dog, at termen skal være transparent, så det tydeligt fremgår, hvad den indeholder. Hvis man derfor ikke kan danne termen, uden at den bliver alt for kunstig, bør man i stedet anvende andre metoder for at finde ækvivalens.⁵⁶

3.2.2.2.4 Neologismer⁵⁷

De Groot anfører, at hvis neologismer skal anvendes, bør de være transparente og ikke allerede være brugt i målsproget. Han giver som eksempel, at en oversættelse af "droit commun" med "common law" kan give alvorlige forviklinger, idet termen allerede eksisterer i en anden betydning. De Groot anfører til slut, at dannelsen af neologismer fra romerretten (dvs. latin) kan være hensigtsmæssigt, hvis målgruppen kan forventes at kende til romerretten.⁵⁸

Hertil vil jeg først og fremmest sige, at jeg er enig med de Groot (og mange andre teoretikere⁵⁹), at dannelsen af neologismer bør være sidste prioritering i en søgen efter ækvivalens, og jeg er også enig med Weston, når han udtaler, at en neologisme bør bruges som allersidste udvej, idet den "*tampers with the language*"⁶⁰. Jeg er imidlertid ikke enig i Westons øvrige argumentation om, at neolo-

⁵³ Šarčević, 1997: 254

⁵⁴ ibid.: 250

⁵⁵ Man kan i den forbindelse sige, at termen "lexical expansion" ikke er særlig velegnet, idet termer ved denne metode jo også kan få en *indskrænket* betydning.

⁵⁶ Šarčević, 1997: 251

⁵⁷ Neologisme er en lingvistisk betegnelse for sproglig nydannelse, hvor der enten dannes helt nye ord, eller eksisterende ord bruges med en ny betydning (Den Store Danske)

⁵⁸ De Groot, 2008: 5

⁵⁹ Se fx Šarčević, 1997: 259; Weston, 1993: 31; Kocbek, 2008: 68

⁶⁰ Weston, 1993: 28

gismen som regel alligevel kræver en forklarende fodnote, og man derfor lige så godt kan bruge en parafrasering.⁶¹ De fleste kan vel eksempelvis se fordelen i, at en venlig sjæl på et tidspunkt introducerede termen "miljøvenlig" i stedet for parafraseringen "det forhold, at et produkt ikke er skadeligt for miljøet". Hvis neologismen vælges med tilstrækkelig omhu, indgår den til sidst som en integreret del af sproget. Jeg er derfor også enig med de Groot i, at neologismen bør være så transparent som muligt, så yderligere forklaring er unødvendig, samt at den for at undgå misforståelser ikke bør eksistere på målsproget i forvejen.

De Groot foreslår også at anvende latin som grundlag for en neologisme⁶², hvilket jeg vil kommentere som følger:

3.2.2.2.4.1 Dannelse af neologismen fra latin

Med ønsket om at lette en international forståelse synes latin i stigende grad at være brugt af jurister, og latin er sågar af en juridisk forfatter blevet betegnet som "*the lingua franca of the world's lawyers*".⁶³ Dette forekommer imidlertid at være en lidet farbar vej. Selv om den latinske arv er stort set fælles for hele Europa, bør man ikke gøre sig illusioner om latin som *lingua franca*, idet betydningen af de latinske udtryk er påvirket af det retssystem, der bruger dem.

Således kan latin heller ikke bruges som et bindeledd mellem common law og civil law, hvor fristende det end kan være, idet common law til forskel fra civil law ikke er baseret på romerretten. Selv om *Law Latin* dominerede engelsk ret i det 11.-12. århundrede og fortsatte som det skrevne retssprog endnu længere⁶⁴, blev de latinske ord anvendt på en måde, der var særegen for det engelske juridiske system⁶⁵, og de kan derfor ikke anvendes på civil law-begreber. Til eksempel er betydningen af *ambiguitas contra stipulatorem* (uklarhed fortolkes til ugunst for forfatteren – også kaldet "koncipistreglen") blevet fortolket på hver sin måde i common law-lande og civil law-lande: enten mod kreditor eller debitor, alt efter hvordan *stipulator* blev fortolket.⁶⁶

Som endnu et belæg for, at man bør være varsom med latinske udtryk (og som et lille kuriosum), kan jeg nævne, at de to forfattere, i hvis litteratur jeg har hentet inspiration til dette afsnit, dvs. Mattila og Šarčević, begge bringer eksemplet *bona fides*, men anvendt med hver deres formål: Selv om Mattila generelt maner til forsigtighed med latinske udtryk, bruger han "*bona fides [good faith]*" som et konkret eksempel på, hvordan latin anvendes i forbindelse med internationale or-

---

⁶¹ ibid.

⁶² De Groot, 2008: afsnit 28

⁶³ Mattila, 2006: 150

⁶⁴ Mellinkoff, 1963: 71-82

⁶⁵ Šarčević, 1997: 263

⁶⁶ Mattila, 2006: 146

ganisationer og international voldgift for at lette forståelsen internationalt.⁶⁷ Šarčević derimod siger:

Although bona fides is a term of international law, it is also widely used in municipal law. As a result, the expression means one thing in English law and another in the law of the Continent. Moreover, it appears that French and German lawyers take different views of the precise meaning of bona fides...

⁶⁸

3.3

Opsummering på diskussionen af juridisk oversættelsesteori

Som opsummering på diskussionen af juridisk oversættelsesteori vil jeg fremhæve det hensigtsmæssige i at indlede med en strategi på globalt niveau, hvor teknologiske ekstralingvistiske kontekst bestemmes, såsom en evt. lovalgsklausul. Derefter bestemmes kommunikationssituationen, hvor graden af beslægtethed mellem de retssystemer, der indgår i oversættelsen, har afgørende indflydelse på sandsynligheden for at finde ækvivalens.

Endelig indledes enhver søgen efter ækvivalens på begrebsniveau mest hensigtsmæssigt med en definition af, hvad ækvivalensbegrebet bør indeholde. I juridisk oversættelse er det således vigtigt at lade ækvivalensbegrebet rumme en sammenligning mellem retsreglernes funktion på kilde- og målsproget, og en sådan sammenligning kan med fordel foretages ved en bestemmelse af, om der opnås samme retsvirkning på hhv. kilde- og målsprog.

---

⁶⁷ Mattila, 2006: 144

⁶⁸ Šarčević, 1997: 263

4. TERMINOLOGISK UNDERSØGELSE

4.1 Indledning

For at besvare problemformuleringens tredje del og efterprøve hypotese (2) vil jeg nedenfor undersøge, om produktansvarsreglerne i England og USA har udviklet sig, så der mest hensigtsmæssigt anvendes forskellig terminologi, når der oversættes fra dansk, og samtidig undersøge, hvilken baggrund der er for en evt. manglende ækvivalens, og hvordan sådanne ækvivalensproblemer mest hensigtsmæssigt afhjælpes.

Jeg har udvalgt fire termer fra de fokusområder, der blev behandlet i den komparative analyse, som følger:

- 1) adækvans
- 2) udviklingsskader
- 3) egen skyld
- 4) gruppesøgsmål

Den danske term vil blive behandlet først, idet udgangspunktet er oversættelse fra dansk til hhv. engelsk og amerikansk. Nedenfor følger en forklaring på indholdet af oplysningsfelterne¹:

Dansk	Den danske term, der danner grundlag for den terminologiske undersøgelse.
-------	---

Eksempel	Eksempel på anvendelse i litteraturen.
----------	--

Kilde til eksempel	Angivelse af, hvor i litteraturen eksemplet stammer fra.
--------------------	--

Generel definition	Egen definition på dansk term på basis af den komparative analyse.
--------------------	--

Kilde til definition	Angivelse af, hvilke kilder jeg har baseret min definition på.
----------------------	--

Herefter følger oplysningsfelterne for hhv. den engelske og amerikanske term efter samme mønster. Blot kræver første oplysningsfelt for hhv. engelsk og amerikansk en nærmere uddybning:

Engelsk (hhv. amerikansk)	Her angives den term, der står som nærmeste ækvivalent i den komparative analyse (med henvisning hertil).
------------------------------	---

---

¹ Inspiration til oplysningsfelterne har jeg hentet i et terminologispeciale: Christina Nilsson og Pernille Strungesen Mørch, 2009, Commonhold og ejerlejligheder

Oplysningsfelterne fortsætter dernæst som følger:

Ækvivalensgrad	På baggrund af den komparative analyse og de ækvivalensbetragtninger, der er anført i fremstillingen af den juridiske oversættelsesteori, vil jeg i hvert enkelt tilfælde angive graden af ækvivalens, hvor jeg vil operere med fire ækvivalensgrader, som bestemmes på baggrund af sammenfald/afvigelse i definitionerne: <ol style="list-style-type: none"> 1) Fuld ækvivalens 2) Delvis ækvivalens (acceptabel) 3) Delvis ækvivalens (ikke-acceptabel) 4) Ingen ækvivalens. Idet de termer, der behandles, stammer fra tre forskellige retssystemer, og "ægte" fuld ækvivalens derfor ikke vil forekomme, jf. pkt. 3.2.1.4, og der således ikke kan ske forveksling med "næsten fuld ækvivalens", har jeg valgt i denne terminologiske undersøgelse at benævne første kategori "fuld ækvivalens" frem for "næsten fuld ækvivalens". Betegnelsen "fuld ækvivalens" skal derfor tages med det forbehold, at der kan være små nuanceforskelle. Dette har jeg gjort, fordi betegnelsen "næsten fuld ækvivalens" har konnotationer, der antyder, at ækvivalenten ikke er fuldt acceptabel, hvilket ville være misvisende for termer, der begge stammer fra EU-direktivet, idet nuancerne her kan være så små, at de er nærmest ikke-eksisterende.
Ordbogspraksis	Her anfører jeg evt. ordbogspraksis baseret på Helle Pals Frandsen, Dansk Engelsk Juridisk ordbog, 2. udg., 2006.
Kommentar til ordbogspraksis	Her kommenterer jeg ordbogspraksis ud fra mine ækvivalensbetragtninger.
Oversættelsesforslag (engelsk, hhv. amerikansk)	Her anfører jeg mit eget oversættelsesforslag.
Kommentar til oversættelsesforslag	Her anfører jeg mine kommentarer til oversættelsesforslaget baseret på den komparative analyse og ovenstående ækvivalensbetragtninger.

Dansk**Adækvans** (jf. pkt. 2.2.3.2)

Eksempel

"**Adækvans** vil sige, at noget på en nærliggende og forventelig måde hænger sammen med noget andet. Hvis en skade er en fjern og upåregnelig følgevirkning, som kun har en yderst spinkel forbindelse med produktet, så berettiger den ikke til erstatning."

Kilde til eksempel

Andersen & Reedtz, 2000: 112

Generel definition

del af beviskrav for årsagsforbindelse², som kræver, at der er påregnelighed³ og forøgelse af risiko⁴

Kilde til definition

Egen definition på basis af Christrup & Lett, 2006: 29 og Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 69, 82

Engelsk**Remoteness (of damage)** (jf. pkt. 2.2.1.2)

Eksempel

*"It is not all losses which the claimant would not have suffered but for the defendant's wrong which are recoverable. Irrecoverable consequential loss is given a variety of labels: "too remote", "not legally caused", "not proximately caused" or "outside the scope of responsibility" according to taste. The dominant terminology in England is that of "**remoteness**" whilst in the United States "proximate cause" is preferred".*

Kilde til eksempel

Stevens, 2007: 152

Generel definition

part of causation defence⁵ requiring lack of foreseeability⁶ and coincidental loss⁷

Kilde til definition

Egen definition på basis af Rogers, 2006: 294 og Stevens, 2007: 152, 164

² Jf. pkt. 2.2.3.1

³ Jf. pkt. 2.2.3.2.1

⁴ Jf. pkt. 2.2.3.2.2

⁵ Jf. pkt. 2.2.1.1

⁶ Jf. pkt. 2.2.1.2.1

⁷ Jf. pkt. 2.2.1.2.2

Amerikansk	Proximate cause (jf. pkt. 2.2.2.2)
Eksempel	"There tend to be two steps in causation. The first step is a test of "actual cause" or "but-for cause". The second step is what is commonly referred to as " proximate cause " or "legal cause". [...] Proximate cause includes several themes. The most important of these themes is the foreseeability of harm".
Kilde til eksempel	Schwartz, 2000: 123
Generel definition	part of proof of causation ⁸ requiring foreseeability ⁹ , loss that is not coincidental ¹⁰ , and (sometimes) proximity in time and space ¹¹
Kilde til definition	Egen definition på basis af Schwartz, 2000: 5, 123, 125, 131
Ækvivalensgrad	Det fremgår af definitionerne, at der er fuld ækvivalens mellem den engelske term "remoteness of damage" og den danske term "adækvans". Af definitionerne ses det endvidere, at den amerikanske term "proximate cause" skiller sig ud på ét punkt over for den danske term ved ud over påregnelighed og forøgelse af risiko også at kræve umiddelbar tilknytning i tid og sted. Det fremgår imidlertid af den komparative analyse, jf. pkt. 2.2.2.2.3, at dette kun kræves i nogle stater, og at kravet desuden er kraftigt på retur. På den baggrund konkluderer jeg, at der mellem den amerikanske term "proximate cause" og den danske term kun er delvis ækvivalens, idet der er et adskillende træk, men at dette adskillende træk kun er af ringe betydning. Jeg konkluderer derfor, at "proximate cause" er en acceptabel delvis ækvivalent for "adækvans".
Ordbogspraksis	Adækvans ; <i>erst.r., fors.r.</i> proximate cause; <i>fx erst.r. the damage is too remote</i> adækvans, dvs. påregnelighed, bruges specielt om skadelige følger af en handling eller undladelse <i>erst.r. kan oversættes</i> foreseeability refers in particular to the reasonable anticipation that harm or injury is a likely result from certain acts or omissions som målestok for adækvans opstilles i reglen de muligheder som en fornuftig mand overhovedet måtte regne med, idet der ses bort fra risiko for skader, hvor risikoen enten er ukendelig eller særdeles ringe <i>erst.r. kan oversættes</i> in tort law foreseeability is established

⁸ Jf. pkt. 2.2.2.2

⁹ Jf. pkt. 2.2.2.2.1

¹⁰ Jf. pkt. 2.2.2.2.2

¹¹ Jf. pkt. 2.2.2.2.3

by proof that the actor, as a person of ordinary intelligence and prudence, should reasonably have anticipated danger to others created by his negligent act, except where the foreseeable risk is insignificant

manglende adækvans erst.r. remoteness of damage

Kommentar til ordbogspraksis	Jeg kan ikke anbefale brugen af "foreseeability" som oversættelse af adækvans, idet "foreseeability", dvs. påregnelighed, kun er en del af adækvansbegrebet, jf. definitionen ovenfor samt Rogers, der siger: " <i>But it is important to remember that although the leading test of remoteness is foreseeability it is not the sole solvent of all stage 2 [dvs. adækvans] issues.</i> " ¹²
Oversættelsesforslaget "proximate cause"	Oversættelsesforslaget "proximate cause" derimod er jeg enig i, men kun over for en amerikansk målgruppe, jf. nedenfor under oversættelsesforslag (amerikansk).
Kommentar til oversættelsesforslag til engelsk	Oversættelsesforslaget "remoteness of damage" som oversættelse af "manglende adækvans", er jeg også enig i, men det er vigtigt at understrege, at "remoteness of damage" også betyder "adækvans", idet der er foretaget synsvinkelskift, jf. nedenfor under min kommentar til eget oversættelsesforslag; termen synes dog fortrinsvis at være anvendt i engelsk ret.
Oversættelsesforslag til engelsk	Remoteness of damage
Kommentar til oversættelsesforslag til engelsk	Jeg har her brugt en funktionel ækvivalent, hvor der er foretaget synsvinkelskift (<i>modulation</i>) ¹³ på målsproget. Selv om den engelske term rent semantisk betyder det modsatte, nemlig <i>manglende</i> ækvivalens, anbefaler jeg alligevel at anvende termen, idet denne synsvinkel anvendes på målsproget. Man må derfor skifte synsvinkel i hele sætningen, så betydningen bliver den samme som kildetekstens, hvilket min definition ovenfor er et eksempel på.
Oversættelsesforslag til amerikansk	Proximate cause
Kommentar til oversættelsesforslag til amerikansk	Selv om den amerikanske term dækker mere end den danske, har jeg ingen betænkeligheder ved at anvende "proximate cause" som oversættelse for adækvans af de grunde, der er anført ovenfor under "ækvivalensgrad".

¹² Rogers, 2000: 40

¹³ Et eksempel på synsvinkelskift ser man også i "købeloven", hvis engelske pendant er "the Sale of Goods Act".

4.3 Udviklingsskader

Dansk

Udviklingsskader (jf. pkt. 2.3.1.3)

Eksempel	"Efter direktivets artikel 7 er producenten blandt andet ikke ansvarlig, hvis han beviser, at det på grundlag af den videnskabelige og tekniske viden på det tids punkt, da han bragte produktet i omsætning, ikke var muligt at opdage defekten. Denne undtagelse for ansvar for såkaldte udviklingsskader er en væsentlig begrænsning i det objektive ansvar."
Kilde til eksempel	Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 25
Generel definition	del af ansvarsfrihedsgrund for skade opstået af en defekt, der ikke kunne opdages pga. den videnskabelige og tekniske viden på omsætningstidspunktet ¹⁴
Kilde til definition	Egen definition på basis af Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 165 og von Eyben, 2008, Juridisk Ordbog

Engelsk

Development risks (jf. pkt. 2.3.1.1)

Eksempel	"We understand the "state of the art" defence to refer to the plea that the product should not be found defective since it offered the level of safety considered adequate at the time it was marketed, albeit that standards have subsequently improved [...] "Development risks" on the other hand, are risks which were not known of at the time of marketing. If they had been known about they would have prevented the product from being marketed according to the standards of safety current at the time of marketing".
Kilde til eksempel	Howells, 2005: 217
Generel definition	part of defence in respect of damage caused by a defect which was not discoverable due to the scientific and technological knowledge available at the time of marketing ¹⁵
Kilde til definition	Egen definition på basis af Howells, 2005: 217 og Taschner, 2005: 163

Amerikansk

State-of-the-art defense (jf. pkt. 2.3.1.2)

Eksempel	"The state-of-the-art defense is firmly embedded in the law of most states. The defense is a simple one. It absolves a manufacturer from liability for producing a
----------	---

¹⁴ Jf. pkt. 2.3.1.3

¹⁵ Jf. pkt. 2.3.1.1

product with safety elements or warnings concerning the product if the safety elements or bases for the warnings could not reasonably have been known at the time the product was manufactured".

Kilde til eksempel	Dreier, Thomson & Karg, 2000
Generel definition	part of defense in respect of damage caused by a defect which was not discoverable due to the scientific and technological knowledge available at the time of marketing, and/or in respect of damage caused by products which offered the level of safety considered adequate at the time of marketing ¹⁶
Kilde til definition	Egen definition på basis af Stapleton, 2005: 324, Martensen, 2003: 17 og Restatement (third) on Product Liability
Ækvivalensgrad	"Udviklingsskade" og "development risks" er begge hentet fra produktansvarsdirektivet, og derfor er det juridiske indhold af disse begreber identiske. Jeg konkluderer på den baggrund, at der er fuld ækvivalens mellem den danske og den engelske term.
	Anderledes forholder det sig med det amerikanske "state-of-the-art defense", idet indholdet heraf er bredere end "udviklingsskade"/"development risk". Som det ses af definitionen og den komparative analyse, pkt. 2.3.1.2, dækker "state-of-the-art" både produkter, hvis sikkerhedsstandard er forældet i forhold til nutidens (det man i engelsk ret betegner "state-of-the-art") og produkter med en latent fare (oftest medicinalprodukter), hvor skaden først manifesterer sig på et senere tidspunkt (det man i engelsk ret betegner "development risk"). Jeg konkluderer på den baggrund, at "state-of-the-art defense" er en ikke-acceptabel delvis ækvivalent.
Ordbogspraksis	Udviklingsskade; prod.ansv. development damage Udviklingsrisiko; prod.ansv. development risk indsigelse om udviklingsrisiko <i>proc.r., prod.ansv. [eksempel på sagsøgtes frifindelsespåstand i produktansvarssager] US state-of-the-art defense</i>
Kommentar til ordbogspraksis	Det forhold, der dækker indholdet af produktansvarsdirektivets art. 7 (e) om defekter, der ikke kan opdages grundet den tekniske viden på omsætningstidspunktet, synes overvejende at være optaget i dansk juridisk litteratur med termen "udviklingsskade" og ikke med oversættelseslånet "udviklingsrisiko". Jeg anbefaler derfor, at termen "udviklingsskade" anvendes på dansk. Mine undersøgelser viser endvidere, at den tilsvarende term i engelsk ret er "development risk" og ikke "development damage".
	Jeg er kun delvist enig i, at den amerikanske oversættelse er "state-of-the-art defense" af de grunde, der er anført ovenfor under min kommentar til ækvivalens.

---

¹⁶ Jf. pkt. 2.3.1.2

Oversættelsesfor- slag til engelsk	Development risk
Kommentar til oversættelsesfor- slag til engelsk	Eftersom denne term i både dansk og engelsk ret har rødder i produktansvarsdirektivet, er der fuld ækvivalens, og "udviklingsskader" kan oversættes med "development risks" til en engelsk målgruppe.
Oversættelsesfor- slag til ameri- kansk	Latent defects state-of-the-art defense
Kommentar til oversættelsesfor- slag til ameri- kansk	Jeg har anvendt <i>lexical expansion</i> for at nå frem til en funktionel ækvivalent. Jeg har således indskrænket termen til kun at have et begrebsindhold, der omfatter skader, der endnu ikke har manifesteret sig. Man kan med rette argumentere, at oversættelsesforslaget bliver noget tungt, og man vil da også i de fleste tilfælde udmarket kunne nøjes med "state-of-the-art defense" som et overbegreb, idet denne ansvarsfrihedsgrund også dækker udviklingsskader. Hvis man imidlertid har brug for fuld ækvivalens, er det nødvendigt med en indskrænkning af begrebsindholdet, så det kun dækker det, man i dansk ret forstår ved "udviklingsskader".

Dansk**Egen skyld** (jf. pkt. 2.3.2.3)

Eksempel	<i>"Enhver fordeling af skaden ud fra princippet om egen skyld medfører en lempelse af skadevolderens ansvar".</i>
Kilde til eksempel	von Eyben & Isager, 2007: 369
Generel definition	del af ansvarsfrihedsgrund, som medfører nedsættelse af godtgørelse eller erstatning i forhold til skadelidtes egen medvirken ¹⁷
Kilde til definition	Egen definition på basis af Rostock-Jensen & Kvist-Kristensen, 2004: 175 og von Eyben, 2008, Juridisk Ordbog

Engelsk**Contributory negligence** (jf. pkt. 2.3.2.1)

Eksempel	<i>"Contributory negligence is a core element in tort law in England [...]. Between about 1800 [...] and 1945 it generally acted as a complete defence [...] in cases of collision at sea the court could reduce the damages in proportion to the fault of the claimant vessel [...]. This idea was taken up [...] by the Law Reform (Contributory Negligence) Act 1945, one of the earlier examples of what the Americans call "comparative negligence.[Note]: We have never adopted this phrase, probably because the change in the law was general and sudden. In contrast, the move to this regime in the United States took over 50 years and it was necessary to have different phraseology to describe the "all or nothing" and "reduction" regimes."</i>
Kilde til eksempel	Rogers, 2004: 57
Generel definition	part of defence which reduces the injured party's recovery in proportion to his/her own fault ¹⁸
Kilde til definition	Egen definition på basis af Rogers, 2006: 466 og Curzon (Longman), 2002

Amerikansk**Comparative negligence** (jf. pkt. 2.3.2.2)

Eksempel	<i>"Until the 1970s, in most jurisdictions the contributory negligence of the plaintiff operated as a full defense in a suit against a negligent defendant. In the mid-1970's, however, most states rejected this traditional rule of contributory negligence and adopted instead a rule of "comparative negligence" as a partial defense.</i>
----------	--

¹⁷ Jf. pkt. 2.3.2.3¹⁸ Jf. pkt. 2.3.2.1

There are, however, two forms of comparative negligence. Under "pure" comparative negligence [...] the plaintiff receives a proportionate recovery, however small [...]. Under "modified" comparative negligence, the plaintiff's recovery is reduced proportionately so long as the plaintiff's negligence is less than (or at least not more than) the negligence of the defendant".

Kilde til eksempel	Schwartz, 2004: 223
Generel definition	part of defense which reduces the injured party's recovery in proportion to his/her own fault <i>or</i> reduces the injured party's recovery in proportion to his/her own fault if his/her own fault is less than 50% ¹⁹
Kilde til definition	Egen definition på baggrund af Schwartz, 2004: 223
Ækvivalensgrad	"Egen skyld" og det, der i engelsk ret betegnes "contributory negligence", dækker begge over det forhold, at skadelidtes erstatning reduceres i forhold til den pågældendes egen medvirken til skaden, uanset hvor stor en andel skadelidte selv har. Jeg konkluderer derfor, at der er fuld ækvivalens.
Ordbogspraksis	<p>Det amerikanske "comparative negligence" dækker imidlertid bredere, idet det både vedrører forhold, hvor skadelidtes erstatning reduceres forholdsmaessigt i henhold til hans egen medvirken til skaden, dvs. "pure comparative negligence" (det, der i dansk ret svarer til "egen skyld" og i engelsk ret svarer til "contributory negligence"), men også forhold, hvor skadelidtes egen medvirken ikke må overstige 50 %, idet erstatningen i så fald helt bortfalder, dvs. "modified comparative negligence" eller "the 50 per cent rule". På den baggrund konkluderer jeg, at der er tale om en ikke-acceptabel delvis ækvivalent.</p> <p>Egen skyld <i>erst.r. [det at skadelidte over for sine egne goder udviste uforsvarlige forhold] contributory negligence, US comparative negligence [the plaintiff's own carelessness for his own interests]</i></p> <p>[NB: i USA bortfalder skadevolders ansvar, når der foreligger "contributory negligence" fra skadelidtes side; i visse stater har man indført begrebet "comparative negligence" som i de pågældende stater anvendes som "contributory negligence" i England og "egen skyld" i Danmark, nemlig således at en eventuel erstatning reduceres i forhold til graden af skadelidtes egen skyld].</p>
Kommentar til ordbogspraksis	<p>Jeg er kun delvist enig heri, idet det vil være hensigtsmaessigt at gøre opmærksom på, at "comparative negligence" er et overbegreb, der dækker både "pure comparative negligence" (som svarer til dansk "egen skyld" og engelsk "contributory negligence") og "modified comparative negligence", som er det mest brugte i USA, og som afviger fra reglerne i Danmark og England.</p> <p>Endvidere viser mine undersøgelser, at <i>de fleste</i> stater - og derfor ikke kun "visse stater" - har indført en form for comparative negligence.</p>

¹⁹ Jf. pkt. 2.3.2.2

Oversættelsesfor- slag til engelsk	Contributory negligence
Kommentar til oversættelsesfor- slag til engelsk	Mine undersøgelser viser, at reglerne dækker over samme forhold, og jeg kan derfor anbefale, at "egen skyld" oversættes til "contributory negligence" til en engelsk målgruppe.
Oversættelsesfor- slag til ameri- kansk	Pure comparative negligence
Kommentar til oversættelsesfor- slag til ameri- kansk	For at opnå fuld ækvivalens er det nødvendigt at gå bort fra overbegrebet "comparative negligence" og i stedet anvende den term, der i forvejen eksisterer i amerikansk ret og som nøjagtig svarer til danske forhold, nemlig "pure comparative negligence". Dette er især hensigtsmæssigt, fordi den model, som anvendes af flest stater i USA, <i>afviger</i> fra den danske model, og der er derfor størst sandsynlighed for, at en amerikaner ville opfatte overbegrebet "comparative negligence" som den regel, hvor skadelidtes egen skyld ikke må overstige 50 %.

Dansk**Gruppesøgsmål** (jf. pkt. 2.4.4.3)

Eksempel	<i>"Gruppesøgsmål er en særlig procesform, der tager sigte på under én retssag at behandle flere - og navnlig et større antal - personers individuelle ensartede krav, uden at alle personerne deltager som parter i retssagen i sædvanlig forstand [...]. Gruppesøgsmål adskiller sig dermed fra de gældende regler om kumulation, hvor alle de personer, hvis krav afgøres under retssagen, deltager som parter heri."</i>
Kilde til eksempel	Thomsen, 2007: 276.
Generel definition	procesform, der behandler mange ensartede krav i samme søgsmål på basis af en tilmeldingsmodel, uden at deltagerne er parter i sagen ²⁰
Kilde til definition	Egen definition på baggrund af Thomsen, 2007: 276 ff. og retsplejelovens kapitel 23a

Engelsk**Group litigation** (jf. pkt. 2.4.4.1)

Eksempel	<i>"The claims that make up the group litigation remain individual actions which are managed collectively [...] Lead actions establish findings of law and fact that may, in practice, allow the parties to compromise or simplify resolution of the remainder of the litigation [...]."</i>
Kilde til eksempel	Brown & Dodds-Smith, 2010: 57
Generel definition	procedure according to which many uniform claims are managed collectively based on an opt-in procedure but where the claims remain individual actions and the parties remain parties to the case ²¹
Kilde til definition	Egen definition på baggrund af Brown & Dodds-Smith, 2010

Amerikansk**Class actions** (jf. pkt. 2.4.4.2)

Eksempel	<i>"In American law, a class action is a special procedural mechanism which allows a claim to be brought by or against a party (the "class representative") who is a representative of a larger group of unspecified persons (the "class members") [...]. It is characteristic of the class action that only the class representative is a party to the action. The class members do not actively participate in the litigation, but are</i>
----------	--

²⁰ Jf. pkt. 2.4.4.3²¹ Jf. pkt. 2.4.4.1

nonetheless bound by the outcome of the case".

Kilde til eksempel	Widmer, 2008: 378-379
Generel definition	procedure according to which many uniform claims are brought in one action based on an opt-out procedure and where the participants are not parties to the case ²²
Kilde til definition	Egen definition på baggrund af Widmer, 2008: 379-383 og Anscombe & Williams, 2010: 153
Ækvivalensgrad	Som det fremgår af definitionerne, er det eneste sammenfald mellem det danske "gruppesøgsmål" og det engelske "group litigation", at begge har en tilmeldingsmodel. Bortset herfra er der ingen lighed, idet "group litigation" bygger på en model, hvor sagerne stadig er selvstændige sager, og kravstiller har partsstatus. På den baggrund vil jeg konkludere, at der ingen ækvivalens er mellem termerne. Som det fremgår af definitionerne er der delvis ækvivalens mellem det danske "gruppesøgsmål" og det amerikanske class actions, idet de begge bygger på en model, hvor gruppemedtagerne ikke har partsstatus. Dog er den amerikanske model en frameldingsmodel, hvor den danske (hovedregel) er en tilmeldingsmodel. Som anført ovenfor er det væsentligt, om gruppemedtagerne har partsstatus, og den danske model ligner derfor mere den amerikanske model end den danske. På den baggrund konkluderer jeg, at der er delvis ækvivalens, men at denne delvise ækvivalens ikke ubetinget er acceptabel.
Ordbogspraksis	Ingen. Gruppesøgsmål blev først indført i dansk ret i januar 2008 og er derfor et forholdsvis nyt begreb, som endnu ikke er optaget i ordbøgerne.
Oversættelsesform slag til engelsk	Opt-in class action
Kommentar til oversættelsesform slag til engelsk	Det ville her være uheldigt at bruge en målsprogsorienteret strategi med "group litigation", idet reglerne for det engelske "group litigation" og det danske "gruppesøgsmål" er så fundamentalt forskellige, at det vil give et misvisende billede af danske forhold. I engelsk juridisk litteratur anvendes termen "class action" om den amerikanske model ²³ , og da den danske model ligner den amerikanske mere end den engelske, er det hensigtsmæssigt at bruge den amerikanske term. Dog er det nødvendigt at tilpasse ækvivalensgraden ved hjælp af <i>lexical expansion</i> , hvor der tilføjes "opt-in" for at gøre opmærksom på, at man i Danmark (som hovedregel) bruger tilmeldingsmodellen, idet man i modsat fald ville tro, at "class action" blot stod for den amerikanske frameldingsmodel.

²² Jf. pkt. 2.4.4.2

²³ Brown & Dodds-Smith, 2010: 57

Oversættelsesfor- Opt-in class action

slag til ameri-
kansk

Kommentar til
oversættelsesfor-
slag til ameri-
kansk

Da den amerikanske "class action"-model er baseret på frameldingsmodellen, er det nødvendigt at tilpasse ækvivalensgraden ved hjælp af *lexical expansion*, hvor der tilføjes "opt-in" for at gøre opmærksom på, at den danske model (som hovedregel) er bygget på tilmeldingsmodellen. På den måde bliver den ikke-acceptable delvise ækvivalent gjort acceptabel.

5. KONKLUSION

Formålet med specialet var at undersøge ligheder og forskelle i udvalgte områder af produktansvarsreglerne i hhv. England, USA og Danmark samt at undersøge, hvilke generelle betragtninger, der kan spille ind ved valg af oversættelsesstrategi. Endelig var formålet ved en terminologisk gennemgang af fire udvalgte termer på grundlag af den komparative analyse og diskussionen af juridisk oversættelsesteori at undersøge, hvad baggrunden er for en eventuel manglende ækvivalens mellem de udvalgte termer, og hvordan en sådan manglende ækvivalens mest hensigtsmæssigt kan afhjælpes.

Udgangspunktet for undersøgelsen var dels en hypotese (1) om, at reglerne i USA generelt vil skille sig ud fra de danske og engelske, fordi både Danmark og England er underlagt de samme supranationale regler på området (EU-direktivet), og derfor er sket en vis harmonisering, dels en hypotese (2) om, at produktansvarsreglerne i England og USA trods en fælles baggrund i common law har udviklet sig således, at der vil være tilfælde, hvor der mest hensigtsmæssigt anvendes forskellig terminologi over for hhv. en engelsk og en amerikansk målgruppe, når der oversættes fra dansk.

Disse hypotesers holdbarhed blev først og fremmest undersøgt ved hjælp af en komparativ analyse, hvor jeg ved hjælp af den analytiske metode, dvs. hvor hvert enkelt fokusområde blev tilbundsgående undersøgt land for land, undersøgte ligheder og forskelle i reglerne. Endvidere blev hypoteserne testet ved en diskussion af forskellige aspekter af juridisk oversættelsesteori. Her undersøgte jeg dels forholdet mellem juridisk oversættelse og retssystemerne, herunder særligt common law-systemet, dels juridisk oversættelsesteori på hhv. tekst- og begrebsniveau. Endelig foretog jeg en gennemgang ved hjælp af den terminologiske metode af fire termer udvalgt fra fokusområderne for at undersøge, hvordan jeg kunne oversætte disse termer mest hensigtsmæssigt til hhv. en engelsk og en amerikansk målgruppe.

På baggrund af mine undersøgelser kan jeg som svar på problemformuleringens første del, jf. pkt. 1.2, og samtidig som svar på hypotese (1) konkludere, at de amerikanske produktansvarsregler i de undersøgte fokusområder samlet set afviser mere end de engelske fra de danske regler. Dog kunne jeg på baggrund af de tre udvalgte fokusområder kun i ét tilfælde konkludere, at lighederne skyldtes EU-direktivet. Grunden hertil er, at EU-direktivet ikke regulerer alle forhold på produktansvarsområdet. Mange detaljer overlades til allerede eksisterende, nationale erstatningsretlige regler. Fx anføres det i direktivet, at der skal være årsagsforbindelse mellem skade og defekt, men beviskravene for at statuere årsagsforbindelse overlades til de nationale domstole.

De største forskelle i reglerne fandt jeg på det processuelle område, hvor USA skilte sig markant ud ved bl.a. at tillade afgørelse af produktansvarssager ved nævning, hvilket bl.a. medfører højere erstatningssummer, samt det forhold at USA tillader contingency fees, hvilket gør det forholdsvis omkostningsfrit at an-

lægge sag i USA. Det eneste område, hvor jeg fandt, at de danske regler lignede de amerikanske mere end de engelske, var ved "gruppesøgsmål", og dette skyldtes, at England ikke har egentlige gruppesøgsmål, men kun en særlig form for kumulation af sager.

Til besvarelse af problemformuleringens anden del viste fremstillingen og diskussionen af juridisk oversættelsesteori, at juridiske tekster mest hensigtsmæssigt oversættes ved en indledningsvis global strategi, hvor tekstens funktion og kommunikationssituation bestemmes, og i henhold til resultatet heraf orienteres teksthen imod hhv. en kildesprogs- eller målsprogsorientering eller en blanding heraf. Fra den globale strategi bevæger man sig ned på begrebsniveau, hvor en eventuel manglende ækvivalens kan afhjælpes ved strategier såsom direkte løn, *lexical expansion* og dannelse af neologismen. Endvidere er der stor enighed blandt teoretikere inden for juridisk sprog, at manglende ækvivalens ikke skyldes stor afstand mellem sprog, men mellem retssystemer, herunder især retssystemer fra forskellige retsfamilier.

Problemformuleringens tredje del blev søgt besvaret ved den terminologiske gennemgang, og samtidig blev hypotese (2) besvaret bekræftende med det forbehold, at der ikke kan siges noget generelt på baggrund af en gennemgang af kun fire termer. Ved den terminologiske undersøgelse fandt jeg imidlertid, at jeg mest hensigtsmæssigt oversatte tre danske termer med forskellige termer til hhv. en engelsk og amerikansk målgruppe, mens én term blev oversat ens til engelsk og amerikansk. Rent konkret fandt jeg ved gennemgangen fuld ækvivalens i tre tilfælde og ingen ækvivalens i ét tilfælde ved oversættelse til en engelsk målgruppe. Over for den amerikanske målgruppe fandt jeg delvis (ikke-acceptabel) ækvivalens i tre tilfælde og delvis (acceptabel) ækvivalens i et tilfælde. Manglende ækvivalens blev i alle tilfælde løst ved hjælp af *lexical expansion*. Ækvivalensproblemerne opstod således overvejende over for den amerikanske målgruppe, hvilket harmonerer med, at de amerikanske regler ved den komparative analyse fandtes at afvige mere fra de danske end de engelske.

6. BIBLIOGRAFI

Andersen, John Peter & Reedtz, Dan (2000). *Produktansvar: 227 spørgsmål og svar for praktikere*. København: Nyt Juridisk Forlag

Anscombe, Anthony J. & Williams, Alison (2010). United States. I: *The International Comparative Legal Guide to: Class & Group Actions 2010*. London: Global Legal Group Ltd. Lokaliseret den 1. marts 2010 på <http://www.glggroup.co.uk/>

Betænkning nr. 1468 om reform af den civile retspleje IV - Gruppesøgsmål mv. Lokaliseret den 1. juni 2010 på
<http://jm.schultzboghandel.dk/upload/microsites/jm/ebooks/bet1468/bet/kap01.html>

Beveridge, Barbara J. (2000). *Legal English - How it developed and why it is not appropriate for international commercial contracts*. Lokaliseret den 1. marts 2010 på
<http://www.tradulex.org/Hieronymus/Beveridge.pdf>

Brown, Alison & Dodds-Smith, Ian (2010). England and Wales. I: *The International Comparative Legal Guide to: Class & Group Actions 2010*. London: Global Legal Group Ltd. Lokaliseret den 1. marts 2010 på <http://www.glggroup.co.uk/>

Cao, Debeorah (2007). *Translating Law*. Storbritannien: Multilingual Matters Ltd.

Christrup, Ulrik & Lett, Georg (2006). *Introduktion til erstatningsretten* (7. udg.). Forsikringsakademiets Forlag

Christrup, Ulrik & Hansen, Majken Dybbro (2010). Denmark. I: *The International Comparative Legal Guide to: Product Liability 2010*. London: Global Legal Group Ltd. Lokaliseret den 1. marts 2010 på <http://www.glggroup.co.uk/>

Curzon, L. B. (2002). *LAW* (6. udg.). Longman. Pearson Education Limited

Diamond, Aubrey L. & Howells, Geraint G. (1991). Pharmaceutical Product Liability in the United Kingdom. I: Geraint G. Howells (ed.), *Product liability, insurance and the pharmaceutical industry: an Anglo-American comparison*. (Fulbright Papers) (9). England: Manchester University Press

Dodds-Smith, Ian & Spencer, Michael (2010). England and Wales. I: *The International Comparative Legal Guide to: Product Liability 2010*. London: Global Legal Group Ltd. Lokaliseret den 1. marts 2010 på <http://www.glggroup.co.uk/>

Dreier, William A., Thompson, Karen M., and Karg, Steven A. *State-of-the-Art: Whose Art; What Was Known; And When?*, November 2000, lokaliseret den 23. juni 2010 på
<http://www.google.com/search?q=%22state+of+the+art+defense%22&hl=da&prmd=b&ei=cLkhTOaVH9mnsQb99OnIBQ&start=70&sa=N>

Eyben, Bo von & Isager, Helle (2007). *Lærebog i erstatningsret* (6. udg.). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Eyben, Bo von (2008). *Juridisk ordbog* (13. udg.). København: Forlaget Thomson A/S

Faber, Dorrit, Hjort-Pedersen, Mette, Madsen, Dorte & Tournay, Joan (1997). *Introduktion til dansk juridisk sprogbrug - metoder og analyser*. København: Handelshøjskolens Forlag

Faber, Dorrit, Hjort-Pedersen, Mette & Klinge, Alex (1998). *Introduction to English Legal Language*. København: Handelshøjskolens Forlag

Fairgrieve, Duncan (ed.) (2005). *Product Liability in Comparative Perspective*. Cambridge University Press

Fairgrieve, Duncan & Vaqué, Luis Gonzales (2005). Introduction. I: Duncan Fairgrieve (ed.) *Product Liability in Comparative Perspective*. Cambridge University Press

Farnsworth, Allan E. (1996). *An Introduction to the Legal System of the United States* (3. udg.). New York: Oceana Publications, Inc.

Francesconi, Enrico, Peruginelli, Ginevra & Ragona, Mario (2008). *A multilingual approach for promoting worldwide open access to law*. Lokaliseret den 20. februar 2010 på <http://www.ittig.cnr.it/Ricerca/Testi/francesconi-peruginelli-ragona2009.pdf>

Frandsen, Helle Pals (2006). *Dansk Engelsk Juridisk ordbog* (2. udg.). København: Gyldendal

Galdia, Marcus (2003). Comparative law and legal translation. *The European Legal Forum*, 1-2003 (1-4) Lokaliseret den 20. februar 2010 på <http://www.simons-law.com/library/pdf/e/355.pdf>

Garzone, Giuliana (2000). *Legal Translation and Functional Approaches: a Contradiction in Terms?* Lokaliseret den 1. april 2010 på <http://www.tradulex.org/Actes2000/Garzone.pdf>

Gately, Mark D. & Colton, Laren S. (2010). *United States. I: The International Comparative Legal Guide to: Product Liability 2010*. London: Global Legal Group Ltd. Lokaliseret den 1. marts 2010 på <http://www.gllgroup.co.uk/>

Gleerup, Anne, Rosenkjær, Ulla & Rørbæk, Leif (2005). *An Introduction to Danish Law* (2. udg.). Allingaabro: Forlaget Drammelstrupgaard

Goddard, Christopher (2009). *Where legal cultures meet: Translating confrontation into coexistence*. Lokaliseret den 20. februar 2010 på http://www.staff.amu.edu.pl/~inveling/pdf/Goddard_17.pdf

De Groot, Gérard-René (1998). Language and Law. I: *International Congress of Comparative Law = Rapports néerlandais pour le quinzième congrès international de droit comparé*. Bristol. 21-32.

De Groot, Gérard-René & van Laer, Conrad J.P. (2008). *The Quality of Legal Dictionaries: an assessment*. 43 afsnit. Lokaliseret den 20. februar 2010 på http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1287603

Haug, Martin (2006). *Produktansvar*. København: ErhvervsBladet A/S

Hodges, Christopher J.S. (1993). England and Wales. I: Christopher J.S. Hodges M.A. (ed.), *Product Liability: European Laws and Practice*. London: Sweet & Maxwell

Howells, Geraint G. & Weatherill, Stephen (2005). *Consumer protection law* (2. udg.). Hants: Ashgate Publishing Limited

Kocbek, Alenka (2008). *The Challenges of Intercultural Legal Communication*. Lokaliseret den 20. februar 2010 på http://www.emuni.si/press/ISSN/1855-3362/1_053-071.pdf

König, Per Rønnow & Hansen, Flemming Hjorth (1989). *Produktansvaret i Danmark - efter lovens ikrafttræden i 1989*. Bikubefonden

Lando, Ole (2009). *Kort indføring i komparativ ret* (3. udg.). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Madsen, Bodil Nistrup (2005). *Håndbog i begrebsarbejde. Del 1: Principper*. Lokaliseret den 3. februar 2010 på <http://www.statensnet.dk/pligtarkiv/fremvis.pl?vaerkid=46110&repid=0&iarkiv=1>

Madsen, Dorte (1997). Towards a Description of Communication in the Legal Universe. *Internationale Zeitschrift für Fachsprachenforschung, - didaktik und Terminologie*. 19. Jahr-gang, Heft 1-2 / 1997, 17-27

Martensen, Finn (2003). *Produktansvar i USA* (3. udg.). Danmarks Eksportråd. Udenrigsmi-nisteriet.

Mattila, Heikki E.S. (2006). *Comparative Legal Linguistics*. England: Ashgate Publishing Limited

Mellinkoff, David (1963). *The Language of the Law*. Boston/Toronto: Little, Brown and Com-pany

Mikkelsen, Lars Bøgh & Nielsen, Mogens Uhd (2000). *Produktansvar, International Privatret & CISG* (2. udg.). København: Forlaget SB

Mildred, Mark (2005). The development risks defence. I: Fairgrieve, Duncan (ed.) (2005). *Product Liability in Comparative Perspective*. Cambridge University Press

Nielsen, Sandro (2002). *Juridiske oversættelsesordbøger og kulturbundne tekstdokumenter*. Lokaliseret den 2. november 2009 på <http://www.sprog.asb.dk/sn/leksikografi.htm>

Nilsson, Christina & Mørch, Pernille Strungesen (2009). *Commonhold og ejerlejligheder*. Lokaliseret den 3. februar 2010 på <http://studenttheses.cbs.dk/handle/10417/444>

Owles, Derrick (1988). *The Unsafe Product: A manager's guide to the Consumer Protection Act 1987*. London: Kogan Page Ltd

Phillips, Jerry J. (1991). Products strict liability and state of the art. I: Geraint G. Howells (ed.), *Product liability, insurance and the pharmaceutical industry: an Anglo-American comparison*. (Fulbright Papers) (9). England: Manchester University Press

Rogers, W. V. Horton (2000). Causation under English Law. I: Spier, J. (Ed.), *Unification of Tort Law: Causation*. The Hague - London - Boston: Kluwer Law

Rogers, W. V. Horton (2004). Contributory Negligence under English Law. I: Magnus, U & Martín-Casals, M. (Eds.), *Unification of Tort Law: Contributory Negligence*. The Hague - London - New York: Kluwer Law International

Rogers, W.V.H. (2006). *Winfield & Jolowicz on Tort*. (17. udg.). London: Sweet & Maxwell

Rostock-Jensen, Jens & Kvist-Kristensen, Allan (2004). *Produktansvar. Produktansvarsloven med kommentarer*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Sandrini, Peter (1996). Comparative Analysis of Legal Terms: Equivalence Revisited. I: Gałinski, Ch. / Schmitz, K-d (Hg.): *Terminology and Knowledge Engineering (TKE '96)*, Frankfurt Main: Indeks Verlag, 342-351

Sandrini, Peter (2009). The Parameters of Multilingual Legal Communication in a Globalized World. I: Comparative Legilinguistics. *International Journal for Legal Communication*. 2009 (1) 35-48

Šarčević, Susan (1997). *New Approach to Legal Translation*. The Hague/London/Boston: Kluwer Law International

Šarčević, Susan (2000). *Legal Translation and Translation Theory: a Receiver-oriented Approach*. 30 afsnit. Lokaliseret den 1. marts 2010 på <http://www.tradulex.org/Actes2000/sarcevic.pdf>

Schwartz, Gary T. (2000). Causation under US Law. I: Spier, J. (Ed.), *Unification of Tort Law: Causation*. The Hague - London - Boston: Kluwer Law

Schwartz, Gary T. (2004). Contributory Negligence under United States Law. I: Magnus, U & Martín-Casals, M. (Eds.), *Unification of Tort Law: Contributory Negligence*. The Hague - London - New York: Kluwer Law International

Stapleton, Jane (1994). *Product Liability*. London: Butterworth

Stapleton, Jane (2005). Bugs in Anglo-American products liability. I: Fairgrieve, Duncan (ed.) (2005). *Product Liability in Comparative Perspective*. Cambridge University Press

Stapleton, Jane (2007). *Liability for Drugs in the U.S. and EU: Rhetoric and Reality*. 95 afsnit. Lokaliseret den 7. maj 2010 på <http://www.allbusiness.com/legal/torts-products-liability/8923267-1.html>

Stevens, Robert (2007). *Torts and Rights*. Oxford: Oxford University Press

Tamm, Ditlev (2009). *Global retskultur, en indføring i komparativ ret på historisk grundlag*. København: Samfundslitteratur

Taschner, Hans Claudius (2005). Product liability: basic problems in a comparative law perspective. I: Fairgrieve, Duncan (ed.) (2005). *Product Liability in Comparative Perspective*. Cambridge University Press

Thomsen, Tine Egelund (2007). Gruppesøgsmål - en ny procesform i dansk retspleje. *Erhvervsjuridisk Tidsskrift* (4). 276-282

Thornton, Michael & Ellis, Tom (1992). United Kingdom I: Kelly, Patrick & Attree, Rebecca (eds.). *European Product Liability*. London, Dublin, Edinburgh, Munich: Butterworths

Vermeer, H.J. (1987). What does it mean to translate? *Indian journal of applied linguistics* (13/2). ISSN: 0379-0037. Pages 25-33.

Weisflog, W. E. (1986). Problems of Legal Translation. I: *Swiss Reports Presented at the XIIth International Congress of Comparative Law, Sydney/Melbourne, 18-27 August 1986*. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 179-218

Weston, Martin (1993). *An English Reader's Guide to the French Legal System* (2. udg.). New York: Berg Publishers Limited

Widmer, Corinne (2008). *A Civil Lawyer's Introduction to Anglo-American Law: Torts*. Bern: Stämpfli Publishers Ltd.

Zweigert, Konrad & Kötz, Hein (1998). *Introduction to Comparative Law* (3. udg.). Oxford University Press

BILAG 1:

Uddrag (side 67-69) fra oversættelsesstrategi fremsat af Alenka Kocbek (2008). *The Challenges of Intercultural Legal Communication.*

Lokaliseret den 20. februar 2010 på http://www.emuni.si/press/ISSN/1855-3362/1_053-071.pdf

Stage 1: Identify the Skopos /Function of the Translation

In legal translation, a whole range of *skopoi* is possible. For instance, the translation of the source text may serve as a basis for a new document to be used in a different (target) legal system, in which case it will have to be adapted to, i. e. embedded into the target legal system. Another possible and quite common situation is that the translation will represent one of two or more language versions of a document having equal value and legal force in a multilingual or international legal setting. The translation of a legal source text may also be made for didactic purposes, i. e. for target culture readers who do not speak the source language to enable them to study the characteristics of the source legal system and language. [67]

Stage 2: Establish the Number of Legal Systems Involved in the Translation

When translation occurs within the framework of a multilingual national legal system (as in Switzerland, Italy, Slovenia – into/from minority languages), within an international or supranational legal system such as the UN or the EU, or within international legal transactions (such as international contracts, i. e. agreements), where one legal system is explicitly defined and adopted by the parties as the governing law, there is only one legal system involved, i. e. underlying both the source and the target text.

When texts are translated from a source language pertaining to a monolingual source legal system into a target language, i. e. legal system (e. g. Slovene – Croatian), two legal systems will be involved.

Stage 3: Establish the Degree of Relatedness of the Legal Systems Involved

Identify the legal families to which the legal systems involved in translation belong and establish their degree of relatedness. Consider that the translatability of legal concepts depends directly on the relatedness of the legal systems and not of the languages involved in translation. In case of unrelated legal systems, you might have to cope with the lack

of equivalence between legal concepts, whereas in the case of related languages beware of the risk of using false friends.

Stage 4: Translate Legal Concepts

[68]

When translating legal concepts between legal languages and cultures first study the meaning of the source language term within the source legal system, then search for an equivalent in the target legal language by using any available translation tool: dictionaries, glossaries, terminology banks, corpora of related texts or parallel documents (similar to the source language text) in the target language. Sometimes equivalents can be found in the history of a legal language, which was the case with company law terminology in the socialist era in Slovenia. When concepts related to company law, which at that time did not exist in the Slovene legal system, had to be translated, the terminology was drawn from the Slovene legal lexicon used in the period during the wars.

If no equivalents can be found due to the unrelatedness of legal systems, either one of the following three solutions suggested by de Groot (1998, 25) should be applied: using the source-language term in its original or transcribed version, using a paraphrase or creating a neologism (possibly of Latin/Greek origin), i. e. using a term in the target-language that does not form part of the existing target-language terminology, if necessary with an explanatory footnote, or creating a calque or a word with borrowed meaning following Mattila's guidelines.

In this connection, it should be taken into account that when translating into a *lingua franca*, the terms used might be tainted by the meaning attributed to them in the legal system underlying the legal *lingua franca*, which might have no connection to the legal systems actually involved in translation.

Stage 5: Define the Terminology for a Specific Legal Operation

In order to avoid the risk of introducing non-equivalent terms, 'terminologize' the words/phrases to be used in a legal operation. In the case of an agreement or contract, for instance, the meaning of the principle terms to be used in communication can be precisely determined by using the following wording:

For the purpose of this Agreement, the following words and phrases mean the following: *Invention Rights* means: (1) the discoveries, know-how, information and inventions created by the Inventor(s).

[69]

*Stage 6: Apply the Culturally Specific Linguistic Features
of Target Language Legal Texts*

In every legal culture there are specific text norms and conventions applying to legal texts on different linguistic levels. The target text should conform to them on the syntactical, pragmatic and stylistic level. For instance, to express an obligation in English legal texts 'shall' is extensively used. When translating an English text into German this structure should be substituted by other equivalent ones, which are typical of the German legal language ('haben + zu + infinitive', the modal verb 'müssen', lexical verbs such as 'sich verpflichten', etc.), whereas in Slovene the most widely used language means to express obligation in contracts are lexical verbs and expressions such as 'obvezati se', 'pre-vzeti obveznost' and similar.

Stage 7: Provide for the Legal Security of the Target Text

Considering the performative nature of legal language, i. e. the fact that utterances in legal texts have a decisive impact on reality, a legal translator has to be aware of the risks implied in legal translation and assume the burden of responsibility for potential consequences of (in)adequate translation. In order to reduce this risk, Sandrini (1999, 39) suggests to follow two guidelines, that is to safeguard the legal security of the target text (by double-checking its legal foundations, consulting experts whenever this is necessary) and ensure the transparency of the translational decisions, i. e. account for the solutions adopted in accordance with the *skopos* of the translation.